

RĪGAS PILSĒTAS DEGRADĒTO OBJEKTU UN TERITORIJU REVITALIZĀCIJAS PROGRAMMA

Nozares attīstības programma

Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma ir analītisks plānošanas dokuments, kas definē galvenās problēmas un identificē iespējamus risinājumus un pieejamos resursus to novēršanai.

**Atbilstoši Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģijai līdz
2025. gadam**

[Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments]

[2009]

[SATURA RĀDĪTĀJS]

Ievads.....	2
1. Plānošanas dokumentu analīze	4
2. Metodika degradēto objektu un teritoriju identificēšanai, datu savākšanai un apstrādei	11
2.1. Objektu un teritoriju identificēšana.....	11
2.2. Datu vākšana un objektu apsekošana	12
2.3. Datu apstrāde	14
3. Kritēriji degradēto objektu un teritoriju noteikšanai.....	15
3.1. Kritēriju matrica	15
3.2. Kritēriju pielietošana	18
4. Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programmas izstrādes galvenie principi.....	19
4.1. Programmas principiālie uzdevumi	20
4.2. Nozīmīgi aspekti programmas izstrādei.....	23
5. Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma.....	24
5.1. Programmas izstrādes mērķis.....	24
5.2. Rīgas pilsētas prioritātes	25
5.4. Pieejamie finanšu instrumenti programmas ieviešanai.....	33
Secinājumi un rīcības.....	40
PIELIKUMI.....	42

IEVADS

Nozares attīstības programma „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma” ir izstrādāta ar mērķi, lai nodrošinātu integrētu un kompleksu pieeju Rīgas stratēģiskās plānošanas dokumentiem, kā arī lai apzinātu pilsētas fiziskos resursus (zemi, apbūves objektus), kas iepriekš ir saimnieciski izmantoti, taču pašlaik netiek aktīvi apsaimniekoti vai ir pamesti, atstāti novārtā, vai piesārņoti, vai arī citādu iemeslu dēļ ir uzskatāmi kā ekonomiski neefektīvi pilsētas attīstības kontekstā.

Darbs izstrādāts atbilstoši Rīgas pilsētas Stratēģiskajiem plānošanas dokumentiem un tieši atsaucas uz tajos noteikto Rīgas domes politiku degradēto teritoriju un objektu revitalizācijas jautājumos:

1. **Nodrošināt vispusīgu informācijas bāzi par degradētajām teritorijām Rīgas pilsētā.**
2. **Izstrādāt stratēģisku dokumentu degradēto teritoriju revitalizācijai Rīgas pilsētā.**
3. Saskaņā ar izstrādāto degradēto teritoriju revitalizācijas programmu, nodrošināt rīcības plāna izveidi programmas ieviešanai.
4. Balstoties uz pilsētas stratēģiskajiem un rīcības dokumentiem degradēto teritoriju revitalizācijai, nodrošināt šo dokumentu ieviešanas un uzraudzības mehānismu izveidi.
5. Aktīvi sadarboties ar privāto sektoru, lai esošās degradētās teritorijas atgrieztu tirgus aprītē, nodrošinot iedzīvotājiem papildus darba vietas un pilsētai nodokļu ienākumus.
6. Nodrošināt degradēto teritoriju revitalizāciju tādā veidā, kas sekmētu ilgtspējīgu un teritoriāli līdzsvarotu Rīgas pilsētas telpiskās struktūras attīstību.

Degradēto teritoriju (arī objektu) noteikšana ir būtiska teritorijas plānojuma daļa, kas cieši saistās ar pašvaldības attīstības programmas ieviešanu un turpmāko pašvaldības proaktīvo darbību plānošanu. Nav pietiekami tikai atzīmēt šīs

Pie degradētām teritorijām pieder piesārņotās, potenciāli piesārņotās un/vai kādreiz saimnieciski izmantotas un apbūvētas teritorijas, kuras pašreiz ir pamestas vai nepilnvērtīgi izmantotas*

* Rīgas attīstības programma 2006.-2012.gadam

teritorijas plānojumā un noteikt to izmantošanas prasības un aprobežojumus. Degradēto teritoriju revitalizācijai ir jāizstrādā īpaša stratēģija vai programma, atbalsta pasākumu komplekss, kas veicina to atjaunošanu un attīstību.

„Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programmas” mērķis ir veikt visaptverošu nozares izpēti un analīzi, kā rezultātā sagatavot reālu programmu (ietverot rīcības plānus), kas tiks balstīta uz Rīgas pašvaldībai un, iespēju robežās, valsts un privātā sektora pieejamiem resursiem (laika un finanšu).

Programmas uzdevumi un saturs:

- ⇒ Veikt aptverošu Eiropas Savienības, Valsts un Rīgas pašvaldības plānošanas dokumentu analīzi;
- ⇒ Sagatavot Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju datu bāzi;
- ⇒ Veikt degradēto teritoriju un objektu izvērtēšanas kritēriju un metodoloģijas izstrādi;
- ⇒ Nodrošināt degradēto teritoriju un objektu izvērtēšanu atbilstoši izstrādātajiem kritērijiem un metodoloģijai;
- ⇒ Sagatavot kartogrāfisko un vizuālo materiālu, kas sniegtu vispārīgu un detalizētu priekšstatu par Rīgas administratīvajās robežās esošajām degradētām teritorijām un objektiem;
- ⇒ Izstrādāt detalizētu Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programmu, ietverot tajā:
  - Detalizētas prioritātes attiecīgajā nozarē;
  - Rīgas pašvaldības, Valsts un privātos pieejamos resursus;
  - Programmas ieviešanas laika grafikus;
  - Skaidrus secinājumus un ieteikumus nozares attīstības nodrošināšanai;

Darba izstrādes gaitā papildus ņemta informācija no 2004.gadā izstrādātā pētniecības darba “Degradēto objektu izpēte Rīgas pilsētā”.

1. PLĀNOŠANAS DOKUMENTU ANALĪZE

Gatavojot nozares attīstības programmu „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma” vitāli nepieciešams ir veikt detalizētu Rīgas plānošanas dokumentu analīzi, ar mērķi identificētos galvenos stratēģisko dokumentu uzstādījumus, mērķus un uzdevumus degradēto teritoriju revitalizācijas problēmai.

Šajā sadaļā apskatīti un analizēti šādi stratēģiskie plānošanas dokumenti:

Rīgas attīstības plāns kopumā sastāv no trim savstarpēji saistītiem galvenajiem dokumentiem:

1. Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025.gadam – Stratēģija ir visaptverošs dokuments, kurā uzstādīta pilsētas attīstības vīzija, definētas pilsētas intereses un noteiktas attīstības prioritātes un mērķi, teritorijas plānošanas pamatnostādnes, kā arī stratēģijas īstenošanas pārraudzības modelis
2. Rīgas attīstības programma 2006.-2012.gadam – Attīstības programmā izvērsti aprakstīta Rīgas esošā situācija sektoriālā skatījumā un atbilstoši pilsētas ilgtermiņa attīstības stratēģijai precizēti veicamie uzdevumi, programmas un projekti Rīgas sociāli ekonomiskās attīstības veicināšanai
3. Rīgas teritorijas plānojums 2006.-2018.gadam – dokuments, kurš nosaka zemes izmantošanas politiku pilsētā. ([„Rīgas teritorijas plānojums 2006. -2018.gadam” apstiprināts ar Rīgas domes 20.12.2005. lēmumu Nr.749 „Par Rīgas teritorijas plānojuma 2006. - 2018.gadam apstiprināšanu”](#). (18.08.2009. Rīgas dome ir pieņēmusi lēmumu „Par Rīgas teritorijas plānojuma 2006.-2018.gadam ar grozījumiem apstiprināšanu un pašvaldības saistošo noteikumu izdošanu”));

Šos dokumentus papildina:

Rīgas domes 07.02.2006. saistošo noteikumu Nr.38 „Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”.

Visdetalizētākā informācija par pašreizējo situāciju un nepieciešamajām darbībām, kas tieši vai netieši saistās ar degradētajām teritorijām un objektiem Rīgas pašvaldības administratīvajās robežās ir atspoguļota „Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam”, ko Rīgas dome ir pieņēmusi 2005.gadā.

Stratēģijās zem Prioritārā mērķa 3 „Dzīve pilsētā ar kvalitatīviem dzīvojamajiem rajoniem (apkaimēm)” definēts Uzdevums 3.5 „Revitalizēt un attīstīt degradētās teritorijas”.

Stratēģijā ļoti konkrēti ir definēts, kas ir degradēta teritorija, kā arī sniedz īsu pamatojumu attiecīgas problēmas aktualitātei. Stratēģijā teikts, ka „Degradētās teritorijas¹ ir ne tikai pilsētībūvniecības, bet arī sociāla problēma. Nelabvēlīga vide degradē cilvēka personību un veido bāzi antisabiedrisku elementu attīstībai. Par ilgtermiņa mērķi jāizvirza pilnīga pašreizējo degradēto teritoriju atveseļošana un jaunu

¹ Pie degradētām teritorijām pieder piesārņotās, potenciāli piesārņotās un/vai kādreiz saimnieciski izmantotas un apbūvētas teritorijas, kuras pašreiz ir pamestas vai nepilnvērtīgi izmantotas. Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025.gadam

degradēto teritoriju veidošanās nepieļaušana. Vēsturisko ēku arhitektoniskais un tehniskais līmenis arī nosaka pilsētvides kvalitāti. Tam uzlabojoties, uzlabojas arī iedzīvotāju dzīves apstākļi, un pilsēta kļūst pievilcīga tūristiem, kuru plūsmu Rīga vēlas palielināt. Starp dažādām degradētajām teritorijām īpaša uzmanība jāpievērš Rīgas ūdensmalām, kuras patlaban pārsvarā ir ļoti nesakārtotas, nepievilcīgas teritorijas, taču ar lielu attīstības potenciālu. Ūdensmalu teritoriju sakārtošana var sekmēt gan Rīgas ekonomisko attīstību, gan pašas pilsētvides kvalitātes uzlabošanu un iedzīvotāju pieaugošu apmierinātību ar to”.

Ņemot vērā stratēģisko mērķi – veidot cilvēkam draudzīgu dzīvojamo rajonu (apkaime), ir būtiska teritorijas līdzsvarota izmantošana. Tomēr līdz šim attiecīga uzskaitē nav veikta, tāpēc šie indikatori pārvietojami pie nākotnē ieviešamajiem. Iedzīvotāju apmierinātība ar sava dzīvojamā rajona (apkaimes) vidi (zaļās teritorijas, rekreācijas teritorijas, teritoriju proporcijas, iedzīvotāju blīvums, sociālo un komerciālo pakalpojumu pieejamība, transporta efektivitāte) ir viens no galvenajiem pašvaldības darba mērķiem. Minētie indikatori dzīvojamo rajonu (apkaime) aspektā labi parādīs, kuros dzīvojamajos rajonos (apkaimēs) mērķis (apmierinātība) ir sasniegts, kuros pilnībā vēl nav sasniegts un līdz kādam līmenim sasniegts. Rādītājs iegūstams, veicot regulāras aptaujas.

Ņemot vērā iepriekšminēto, tad nozares attīstības programmas „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma” izstrāde varētu kļūt par vienu no instrumentiem (ciešā sadarbībā ar apkaimju projektu,

www.apkaimes.lv), kas veicinātu attiecīgo indikatoru izvērtēšanu un analīzi

PM 3 „Dzīve pilsētā ar kvalitatīviem dzīvojamajiem rajoniem (apkaimēm)”

U 3.5 „Revitalizēt un attīstīt degradētās teritorijas”*

* Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam, 2005.gads

Ļoti svarīgs punkts dokumentā „Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam” ir RĪGAS TERITORIJAS PLĀNOŠANAS PAMATNOSTĀDNES, kurā ļoti konkrēti ir pateikts, ka Pilsētas teritorijas plānošana ir pilsētas attīstības stratēģijas realizācijas instruments. Pilsētas teritorijas plānošanā jāņem vērā šādas stratēģiskās pamatnostādnes.

1. Jāveicina teritoriāli līdzsvarota pilsētas attīstība, kas balstīta uz ilgtspējīgas attīstības pamatprincipiem.
2. Līdzsvarotai un efektīvai pilsētas attīstības politikas realizācijai ilgtermiņa skatījumā ir jānodrošina pašvaldības funkciju realizācijai nepieciešamo zemju atpirkšana pašvaldības īpašumā.
3. **Apgūstot jaunas, neapbūvētas teritorijas, priekšroka dodama degradēto un citu jau urbanizēto teritoriju revitalizācijai un attīstīšanai.**
4. Rīgai ir jāizvairās no pilsētas izplešanās, tā vietā izmantojot pilsētas administratīvi teritoriālos resursus un uz telpas ekonomiju vērstas celtniecības metodes, atvēlot celtniecībai zemi transporta mezglu tuvumā, veicinot pilsētas

iekšējo attīstību, paaugstinot dzīves un mājokļu kvalitāti pilsētas teritorijā, kā arī iespēju robežās saglabājot funkcionāli, bioloģiski un ainaviski vērtīgās dabas teritorijas.

5. Rīgā ir jāveicina esošajam pilsētas centram pakārtotu daudzfunkcionālu vietējo centru attīstība gan esošajos, gan jaunajos rajonos, tādējādi veicinot dzīvojamo rajonu (apkaimju) identitātes stiprināšanu, atbalstot teritoriālo līdzsvaru un dzīves vides uzlabošanu.
6. Jāveicina Rīgas kā loģistikas un tirdzniecības centra attīstība un jāpalielina Rīgas kā vārtu pilsētas nozīme Eiropā, sekmējot transporta un sakaru infrastruktūras modernizāciju un attīstību.
7. Jānodrošina teritoriju, ēku un attīstības iespēju daudzveidīga izmantošana, saglabājot līdzsvaru darba vietu, mājokļu un pakalpojumu jomās un pilsētas centru izmantošanā priekšroku dodot mājokļu funkcijai.
8. Jānodrošina Rīgas kultūras mantojuma saglabāšana, atjaunošana un izmantošana.
9. Jānosaka prasības ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, vienlaikus sekmējot augstas kvalitātes arhitektūras rašanos un mūsdienīgu būvniecības tehnoloģiju izmantošanu.
10. Jānodrošina ūdensmalu attīstība un pieejamība, tajās veidojot augstvērtīgu darījumu un dzīves vidi, kā arī publisko ārtelpu.
11. Jāsekmē ūdens objektu izmantošana daudzveidīgas publiskās rekreācijas nolūkos.
12. Tirdzniecības ostas funkcijas ir jāvirza prom no pilsētas centra, koncentrējot ostas saimniecisko darbību uz ziemeļiem no plānotā Daugavas Ziemeļu šķērsojuma, tādējādi veicinot daudzfunkcionālu pilsētas centrālās daļas attīstību un samazinot potenciālo vides piesārņojumu.
13. Ikvienam īpašniekam ir tiesības brīvi izvēlēties sava īpašuma izmantošanas veidu, ciktāl tas nav pretrunā ar oficiāli noteiktiem īpašuma apsaimniekošanas un īpašumtiesību ierobežojumiem, nekaitējot sabiedrības interesēm. Nosakot jaunus īpašuma apsaimniekošanas ierobežojumus, ir jācenšas panākt, lai īpašniekam radītie zaudējumi tiktu kompensēti. Kompensācijas mehānismi var būt visdažādākie – zemāki nodokļi, paātrināta amortizācija, atsevišķu pienākumu (izpēte, krāsošanas passes vai būvatļaujas saņemšana, speciāla apzaļumošana utt.) finansēšana no publiskā sektora līdzekļiem. Alternatīva ir īpašuma atpirkšana pašvaldības īpašumā plānotās attīstības vajadzībām.
14. Nosakot atļautos teritorijas izmantošanas parametrus, jābalstās uz apsaimniekojamo īpašumu pieļaujamo ietekmi uz apkārtējo vidi jeb dzīves telpu un sabiedrības vispārējām interesēm.

Šādu teritorijas ilgtermiņa plānošanas pamatnostādņu ievērošana pilsētas attīstības plānošanas procesā padarītu pilsētas teritorijas plānošanu par pietiekami dinamisku, skaidru un visiem saprotamu procesu, kas veicinātu pilsētas attīstību un dzīves kvalitātes uzlabošanu ikvienam rīdziniekam.

Ņemot vērā dokumentā noteiktās teritorijas plānošanas pamatnostādnes, ir skaidrs, ka tās ļoti konkrēti nosaka, ka tieši degradēto un jau iepriekš urbanizēto teritoriju revitalizācijai ir jābūt noteiktai, kā prioritātei, jo tādējādi ir daudz efektīvāk nodrošināt Rīgas pilsētas teritorijas vides ilgtspējīgu attīstību gan no pilsētvides, gan ekonomiskās attīstības viedokļa. Stratēģijā šādas teritorijas ir identificētas, kā **jaunās attīstības teritorijas**.

Jaunās attīstības teritorijas kā centru apbūves vai jauktas apbūves teritorijas galvenokārt ir izvietotas starp Rīgas vēsturisko centru (RVC) un dzelzceļa loku (Andrejsala, Vējaķusala, Skanstes ielas apkaime).

Šīs ir teritorijas ar augstu attīstības potenciālu, kurš dažādu iemeslu dēļ pašreiz netiek pilnvērtīgi izmantots. **Revitalizējot šīs nereti degradētās teritorijas**, tiktu ne tikai sakārtota kāda Rīgas pilsētas daļa, bet arī paplašināts Rīgas centrs, kas varētu sekmēt dažādu nozaru, t.sk. kultūras, tūrisma, nekustamā īpašumu, komercpakalpojumu attīstību. Šajās jaunajās attīstības teritorijās ir noteikti intensīvāku un daudzveidīgāku apbūvi pieļaujoši noteikumi, kam attiecīgi vajadzētu sekmēt potenciālo attīstītāju intereses piesaistīšanu šo jau iepriekš urbanizēto teritoriju revitalizēšanā.

Ārpus dzelzceļa loka lielākās jaunās attīstības teritorijas ir paredzētas Daugavas kreisajā krastā kā jaunais Rīgas centrs (teritorijas gar Zunda kanālu, Ķīpsalas D daļa, Klīversala un Torņkalna virzienā līdz Dzelzceļa tiltam) un dažu perspektīvo transporta mezglu krustpunktos – Podraga apkaime („Ziemeļu centrs”), Lucavsāls centrs un Čiekurkalna apkaime („Ezermalas centrs”). Šīs teritorijas pašreiz arī ir uzskatāmas par nepilnvērtīgi izmantotām, kurās apbūve ir izvietota samērā izkliedēti, aizņemot plašas pilsētas zemes un degradētās teritorijas.

Atsaucoties uz stratēģijā minēto, Nozares attīstības programmā „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma”, kā prioritāras (skatīt sadaļas 3.1. Kritēriju matrica un 5.2. Rīgas pilsētas prioritātes), kur ļoti konkrēti ir ne tikai identificēti degradēto teritoriju un objektu izvērtēšanas un prioritizēšanas kritēriji, bet arī skaidri noteiktas prioritārās apkaimes atbilstoši kritērijiem.

Šāds prioritāro apkaime iedalījums ir tiešā saistībā ar Rīgas pilsētas plānošanas dokumentiem, kas nosaka, ka prioritāri, lai nodrošinātu pilsētas centra attīstību ir jāveic degradēto teritoriju un objektu revitalizācija Rīgas pilsētas centrā (vēsturiskajā centrā, kā arī Rīgas pilsētas stratēģiskajos plānošanas dokumentos identificētajās **Jaunajās attīstības teritorijās**, ņemot vērā, to attālumu no centra.

Plašāks ieskats pašreizējā situācijā ir sniegts Rīgas teritorijas plānojumā 2006. - 2018. gadam PASKAIDROJUMA RAKSTĀ, kur īsumā sniegts ieskats par Rīgas pilsētas administratīvajā teritorijā esošo degradēto teritoriju un objektu vēsturisko izcelsmi, kā arī identificēti draudi un to potenciālā ietekme gan uz pilsētvidi, gan pilsētas ekonomisko vidi.

Pasaules pieredze rāda, ka līdz ar pilsētas attīstību kādreiz saimnieciski izmantotas un apbūvētas teritorijas vēlāk tiek pamestas vai ir izmantotas nepilnvērtīgi. Šādas teritorijas, kā arī piesārņotās un potenciāli piesārņotās teritorijas ir pieņemts uzskatīt par degradētām.

Ilgstoši pastāvot degradētajām teritorijām tiek radīti draudi ilgtspējīgai pilsētas attīstībai. Šie draudi galvenokārt ir saistīti ar neefektīvo pilsētas teritorijas izmantošanu un degradēto teritoriju negatīvo ietekmi uz apkārtējām teritorijām. Savukārt, veicinot degradēto teritoriju revitalizāciju, pilsēta nodrošina efektīvu tās teritorijas resursu izmantošanu, risina piesārņojuma problēmas, kā arī iegūst papildus teritorijas pilsētas attīstības vajadzībām. Tieši pilsētas attīstības kontekstā degradēto teritoriju revitalizācija ir īpaši nozīmīga, jo tādējādi no apbūvēšanas var tikt pasargātas pilsētas dabas teritorijas.

Rīgas gadījumā degradēto teritoriju rašanās ir cieši saistīta ar Rīgas pilsētas kopējo teritoriālo un ekonomisko attīstību. Ir konstatējami divi galvenie laika posmi, kuros radītās būves un teritorijas mūsdienās veido degradēto vietu lielāko daļu. Pirmais posms ir 19. gs. straujās industrializācijas periods, kad ap pilsētas centru radās ražošanas teritoriju josla un, ievērojami augot iedzīvotāju skaitam, notika intensīva dzīvojamo ēku būvniecība. Otrais posms saistās ar padomju laikā forsēto rūpniecības attīstību un ekstensīvo pieeju teritoriju izmantošanā. Šo teritoriju degradēšanā saistīta ar pāreju uz tirgus ekonomiku un līdz ar to arī radikālām pārmaiņām ražošanas sfērā. Fiziski nolietotās, mūsdienu labiekārtojuma līmenim neatbilstošās 19. gs. un 20. gs. sākuma dzīvojamās ēkas un nekvalitatīvi būvētie padomju laika ražošanas objekti, kas aizņem ievērojamas platības, ir raksturīgi degradēto teritoriju piemēri. Padomju perioda „mantojums” ir arī piesārņotās vietas (bijušās atkritumu izgāztuves un karjeri) un bieži vien estētiski degradēti un tuvu pilsētas centram novietotie ģimenes dārziņi, kurus pie degradētām teritorijām lielākoties var pieskaitīt tikai no ekonomiskā viedokļa. Degradēto teritoriju pastāvēšanas iemesli ir dažādi:

- Sociāli ekonomiski faktori — līdzekļu trūkums, kas liedz atjaunot veco dzīvojamo apbūvi.
- Administratīvie šķēršļi - piemēram, kultūras mantojuma aizsardzība liedz brīvi rīkoties ar vēsturisko apbūvi, tajā pat laikā nav efektīvu instrumentu privātīpašnieku motivācijai atjaunot šādu vēsturisko apbūvi. Attiecīgi privātīpašnieku spekulatīvās intereses ņem virsroku un veicina vēsturiskās apbūves degradāciju, jo ēkas un teritorijas ilgstoši netiek apsaimniekotas.
- Pašvaldības resursi un rīcībspēja - liela daļa centra ēku ir bez elementāras inženierinfrastruktūras — tajās nav kanalizācijas un siltumapgādes.
- Brīvo teritoriju pieejamība un iespējas tās apgūt - nav pietiekami stingru ierobežojumu dabas un apstādījumu teritoriju izmantošanā un attiecīgi prioritāšu un atbalsta degradēto teritoriju revitalizēšanā.
- Neskaidrības pilsētas kopējās attīstības stratēģiskajos jautājumos, tostarp ražošanas teritoriju attīstības jomā.

Apgūstot jaunas, neapbūvētas teritorijas, priekšroka dodama degradēto un citu jau urbanizēto teritoriju revitalizācijai un attīstīšanai.

Degradēto teritoriju problēma Rīgā ir ļoti izteikta. Tiesa, pašreiz, pastāvot pietiekošam daudzumam brīvo, neapbūvēto teritoriju, degradēto teritoriju nepilnvērtīga izmantošana neatstāj būtisku iespaidu uz pilsētas kopējo ekonomisko attīstību. Taču ilgtermiņa perspektīvā strauja pilsētas ekonomisko aktivitāšu ekspansija neapbūvēto teritoriju virzienā novedīs pie situācijas, kad degradēto teritoriju revitalizācija kļūs vitāli nepieciešama turpmākajai pilsētas attīstībai. Papildus faktors revitalizācijas veicināšanai ir arī degradēto teritoriju negatīvais vizuālais, sociālais un ekonomiskais efekts uz blakus esošajām teritorijām, kas kavē arī šo teritoriju attīstību.

Ņemot vērā esošās degradētās teritorijas Rīgas pilsētā, kā arī to izraisītās problēmas un šķēršļus pilsētas attīstībai nākotnē, pilsētai ir nepieciešams veikt virkni pasākumu, kuri iezīmētu konkrētu Rīgas pilsētas pašvaldības politiku attiecībā uz degradēto teritoriju revitalizāciju.

Nozares attīstības programmas „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma” aktualitāti, ļoti konkrēti nosaka attiecīgajā plānošanas dokumentā sniegtā Rīgas domes politika degradēto teritoriju un objektu revitalizācijas jautājumos, kas nosaka galvenos mērķus, uzdevumus un aktivitātes, kas būtu jāveic Rīgas pašvaldībai, lai tieši un netieši uzlabotu situāciju Rīgas pašvaldības administratīvajā teritorijā:

1. Nodrošināt vispusīgu informācijas bāzi par degradētajām teritorijām Rīgas pilsētā.
2. Izstrādāt stratēģisku dokumentu degradēto teritoriju revitalizācijai Rīgas pilsētā.
3. Saskaņā ar izstrādāto degradēto teritoriju revitalizācijas programmu, nodrošināt rīcības plāna izveidi programmas ieviešanai.
4. Balstoties uz pilsētas stratēģiskajiem un rīcības dokumentiem degradēto teritoriju revitalizācijai, nodrošināt šo dokumentu ieviešanas un uzraudzības mehānismu izveidi.
5. Aktīvi sadarboties ar privāto sektoru, lai esošās degradētās teritorijas atgrieztu tirgus aprītē, nodrošinot iedzīvotājiem papildus darba vietas un pilsētai nodokļu ienākumus.
6. Nodrošināt degradēto teritoriju revitalizāciju tādā veidā, kas sekmētu ilgtspējīgu un teritoriāli līdzsvarotu Rīgas pilsētas telpiskās struktūras attīstību.

Papildus pamatojumu degradēto teritoriju un objektu revitalizācijas nepieciešamībai nosaka arī Rīgas teritorijas plānojuma 2006. - 2018. gadam 7.punkts „Ekonomiskā attīstības, kur 7.1.apakšpunktā „Ražošana, tirdzniecība un pakalpojumi” sadaļā Rīgas domes politika ir uzsvērts, ka:

- Lai izvairītos no jaunu, neurbanizētu teritoriju apgūšanas, tiks veicināta un atbalstīta degradēto un citu, jau urbanizēto, bet neefektīvi izmantoto rūpniecības un ražošanas teritoriju revitalizācija.

Arī starptautiskie dokumenti, tai skaitā **Olborgas harta**, kurai Rīga ir pievienojusies, paredz, ka pilsētas telpiskā un ekonomiskā attīstība tiek vērsta uz jau esošo urbanizēto

teritoriju intensificēšanu un apbūves blīvuma palielināšanu, tādējādi pēc iespējas mazāk aizskarot dabas teritorijas. Ir jāizvairās no pilsētu izplešanās, veidojot piemērotu pilsētu blīvumu un dodot priekšroku degradēto teritoriju attīstībai, nevis jaunu teritoriju apbūvei. Rīgas pilsētas robežu paplašināšana var negatīvi ietekmēt konkurētspējīga policentriska apdzīvotuma struktūru tīkla izveidi Rīgas reģionā, pieaugot Rīgas kā apdzīvotas vietas dominantei.

2. METODIKA DEGRADĒTO OBJEKTU UN TERITORIJU IDENTIFICĒŠANAI, DATU SAVĀKŠANAI UN APSTRĀDEI

2.1. Objektu un teritoriju identificēšana

Programmas ietvaros objektu un teritoriju identificēšana norisinājās divos posmos.

Kamerālās pētījuma metodes.

Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments nosūtīja vēstules ar informācijas pieprasījumu:

- Rīgas domes Īpašumu departamentam - ar mērķi iegūt informāciju par Rīgas pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajiem degradētajiem objektiem (Graustiem un pilsētas ainavu bojājošajiem objektiem). Informācija tika saņemta 27.07.2009. vēstulē Nr. 2-4/DII-09-1576-dv;
- Rīgas domes Vides departamentam - ar mērķi iegūt informāciju par piesārņotajām vietām Rīgas administratīvajā teritorijā. Informācija tika saņemta 11.08.2009. vēstulē Nr.DV-09-874-dv;
- Rīgas domes priekšpilsētu izpilddirekcijām - ar mērķi iegūt informāciju par citiem degradētiem objektiem un teritorijām Rīgas pilsētā. Informācija tika saņemta: Ziemeļu rajona izpilddirekcija (23.07.2009., vēstule Nr.11/IZR-09-329-dv); Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcija (28.08.2009., vēstule Nr.2-11/IVP-09-376-dv); Zemgales priekšpilsētas izpilddirekcija (28.08.2009., vēstule Nr.IZP-09-335-dv); Centa rajona izpilddirekcija (27.08.2009., vēstule Nr.4-23/ICR-09-120-dv); Kurzemes rajona izpilddirekcija (29.07.2009., vēstule Nr. IKR-07-563-dv); Latgales rajona izpilddirekcija informāciju atsūtīja e-pastā .

Saņemtā informācija tika apkopota vienotā sarakstā, uz kā pamata tika izstrādāts detalizēts apsekojumu laika grafiks.

Kopumā tik apkopota informācija par 532 objektiem un teritorijām, no kurām klātienē tika apsekoti 409 objekti un teritorijas.

Datu bāzē iekļauta informācija par 460 degradētām teritorijām un objektiem Rīgas pilsētas administratīvajā teritorijā.

Lauka pētījuma metodes

Papildus no Rīgas domes pašvaldības iestādēm iegūtā informācija tika papildināta ar uz vietas veiktā apsekojuma rezultātiem, kuros tika identificēti jauni objekti un teritorijas, kas ir klasificējami pamatojoties uz degradēto teritoriju definīcijām.

2.2. Datu vākšana un objektu apsekošana

Datu vākšana un apsekošana norisinājās pēc iepriekš izstrādātas metodikas. Datu vākšanas un apsekošanas procesā tika veiktas sekojošas darbības:

- Atsaucoties uz Rīgas domes pašvaldības iestāžu sniegtās informācijas identificēta objekta vai teritorijas atrašanās dabā;
- Veikts objekta vizuālais novērtējums, nosakot ēkas degradācijas veidu (degradēta vide, vizuāli degradēts, funkcionāli degradēts);
- Sagatavots īss degradētā objekta apraksts;
- Veikta objekta vai teritorijas fotofiksācija;

Pēc objektu vizuālās apsekošanas kamerālā pētījuma ietvaros tika izveidots datu bāzes modulis, kur konkrēti noteikts kāda papildus informācija, izņemot iepriekš minētos datus, vēl ir jāiegūst un jāapseko. Katram objektam tika izveidota Rīgas pilsētas degradētā objekta analīzes anketa (degradētā objekta pase) (Skatīt tabulu nr.2.1.), kuras automātiski ir apkopotas Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju datu bāzē, kas arī ir galvenais informatīvais materiāls šīs programmas analītiskā materiāla nodrošināšanai (Skatīt tabulu nr.2.2.).

Degradētā objekta vai teritorijas pase Tabula Nr.2.1.

ID	Objekta adrese
<input type="text"/>	<input type="text" value="Ālksnāja iela 11"/>
Objekta kadastra numurs	<input type="text" value="01000030096001; 01000030096002"/>
Īpašumtiesības	<input type="text" value="Privātipašums"/>
Attēli	<input type="text"/>
Apkaime	<input type="text" value="Vecpilsēta"/>
Apraksts	<input type="text" value="Divas četrstāvu mūra ēka ar noliktavas funkciju. Ēkas ir avārijas stāvoklī."/>
Vietas plāns	<input type="text" value="G:\SPN\Degradētie_objekti\kadastra_objekti\ALKSNĀJA"/>
Platība	<input type="text" value="337"/>
Degradācijas veids	<input type="text" value="Degradēts vizuāli/funkcionāli"/>
	

Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju datu bāze Tabula Nr.2.2.

ID	Objekta adrese	Īpašumtiesības	Degradācijas veids	Apraksts
1	Alksnāja iela 11	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	Divas četrstāvu mūra ēka ar noliktavas fur
2	Antonijas iela 16	Rīgas pašvaldības īpašums	Degradēts vizuāli	Viena koka/mūra divstāvu dzīvojamā ēka,
3	Arsenāla iela 5	Privātipašums	Degradēts funkcionāli	Viena piecstāvu mūra ēka ar noliktavas fu
4	Arsenāla iela 7	Valsts īpašums	Degradēts vizuāli	Viena četrstāvu apdzīvota mūra dzīvojamā
5	Dzirnau iela 2	Privātipašums	Degradēts funkcionāli	Viena četrstāvīga mūra ēka ar biroja funk
6	Dzirnau iela 11	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	Viena trīsstāvīga mūra ēka ar pagrabu, vien
7	Dzirnau iela 26/28	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	Viena trīsstāvu koka daudzdzīvokļa ēka, p
8	Dzirnau iela 29	Privātipašums	Degradēts vizuāli	Viena divstāvu koka dzīvojamā ēka ar pag
9	Marijas iela 6	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	5 stāvu mūra māja atrodas izdevīgā vietā,
10	E. Birznieka-Upīša iela 2	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	3 stāvu mūra nopostītā, neapdzīvota ēka i
11	E. Birznieka - Upīša 24	Privātipašums	Degradēts vizuāli	5 stāvu mūra mājas fasādē ir parādījušās
12	E. Birznieka - Upīša 25	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	2 stāvu koka graustā pārvērtusies māja, k
13	Ģertrūdes iela 61	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	5 stāvu mūra mājas iekšpagalmā atrodas
14	Ģertrūdes iela 85		Degradēts vizuāli	2 stāvu māja: pirmais – mūra stāvs, otrais
15	Ģertrūdes iela 87	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	Kompleksā ir 2 divstāvu koka neapdzīvotas
16	Ģertrūdes iela 97		Degradēts vizuāli	Koka 2 stāvu mājas fasāde daļa ir saremc
17	Ģertrūdes iela 111	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	Nopostīta, nojaucama, neapdzīvota koka v
18	Ģertrūdes iela 127		Renovēts	Ēka ir pilnībā renovēta. Pašlaik tur atrodas
19	Ģertrūdes iela 133	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	Vienstāvu neapdzīvota koka māja ar mans
20	Lienes iela 14a	Privātipašums	Degradēts vizuāli/funkcionāli	2 stāvu koka māja Lienes un Pļavas ielas
21	Lienes iela 17	Privātipašums	Degradēts funkcionāli	2 stāvu mūra māja ar mansardu, apdzīvot
22	Lienes iela 20		Degradēts vizuāli/funkcionāli/degradēta vide	2 stāvu koka māja ar iebrauktuvi uz iekšēj
23	Matisa iela 61		Degradēts vizuāli/funkcionāli	3 stāvu mūra māja ar iebrauktuvi iekšējā p
24	Matisa iela 69	Privātipašums	Renovēts	Pēc adreses atrodas jaunie dzīvokļi ar paz
25	Stabu iela 115/117	Privātipašums	Degradēts vizuāli	2 stāvu koka māja ar mansardu, ir apdzīv
26	Stabu iela 113	Privātipašums	Degradēts vizuāli	Kompleksā ir 3 celtnes: no jauna uzcelta
27	Valmieras iela 15	Privātipašums	Degradēts vizuāli	2 stāvu koka māja ar mansardu. Mājas viz
28	Valmieras iela 41		Degradēts vizuāli/funkcionāli	2 stāvu vecā koka māja ir sliktā tehniskā :

2.3. Datu apstrāde

Datu apstrāde tika veikta atbilstoši izstrādātajai Rīgas pilsētas degradētā objekta analīzes anketai. Anketas aizpildīšana tika iedalīta divos cieši saistītos posmos: 1) lauku apsekojumos iegūto datu apstrāde un ievadīšana; 2) kamerāli iegūto datu apstrāde un ievadīšana.

Objekta adrese – informācija iegūta no Rīgas pilsētas pašvaldības institūcijām un veicot objektu vizuālu novērtējumu;

Objekta kadastra numurs – informācija iegūta izmantojot www.rigis.lv un Rīgas domes Nekustamā īpašuma informatīvā sistēma (NEKIP);

Objekta īpašuma tiesības – Rīgas domes Nekustamā īpašuma informatīvā sistēma (NEKIP);

Objekta degradācijas veids – informācija iegūta veicot lauku apsekojumus;

Objekta apraksts – informācija iegūta veicot lauku apsekojumus;

Attēli – informācija iegūta veicot lauku apsekojumus;

Vietas plāns – informācija iegūta izmantojot www.rigis.lv;

Platība (m²) – informācija iegūta izmantojot www.rigis.lv un Rīgas domes Nekustamā īpašuma informatīvā sistēma (NEKIP);

Pēc visu degradēto objektu un teritoriju apsekošanas un Rīgas pilsētas degradēto objektu analīzes anketu aizpildīšanas, visa informācija atbilstoši tālākajiem programmas mērķiem un uzdevumiem ir apkopota vienotā datu bāzē (Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju datu bāze).

Atsaucoties uz sagatavotās datu bāzes informāciju, tiks veikta teritoriju klasificēšana atbilstoši izstrādātajiem kritērijiem, kā arī vēlāk sagatavots vizuālais un kartogrāfiskais uzskates materiāls.

3. KRITĒRIJI DEGRADĒTO OBJEKTU UN TERITORIJU NOTEIKŠANAI

3.1. Kritēriju matrica

Nozares attīstības programmas „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma” pirmajā posmā tika apkopota un analizēta informācija, kas kalpoja par pamatu degradēto teritoriju noteikšanas kritēriju matricas sagatavošanai. Tika veikts (Pētniecības darbā: „Degradēto teritoriju izpēte Rīgas pilsētā”, 2004.) pārskats par Eiropas valstu pieeju degradēto teritoriju revitalizācijā, kā arī noskaidrots Rīgas domes speciālistu un dažādu nozaru ekspertu viedoklis par degradētām teritorijām un to noteikšanas kritērijiem Rīgā. Kritēriju pielietošanas iespējas tika pārbaudītas, veicot konkrētu teritoriju apsekojumu un sākotnēju vizuālo novērtējumu.

Izpētes aktualizācijas gaitā, ņemot vērā Rīgas domes pilsētas teritorijas un stratēģiskos plānošanas dokumentus, 2004.gadā izstrādātie kritēriji, atsaucoties uz Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta ekspertu ieteikumiem, ir aktualizēti, tādējādi veidojot skaidrus un ilgtspējīgi salīdzināmus rādītājus objektu izvērtēšanai.

Apkopojot un analizējot pirmajā posmā gūto informāciju un viedokļus, tika izveidota degradēto teritoriju kritēriju matrica. Strukturējot kritērijus pēc nozīmīguma, tie ir sadalīti trīs grupās:

- **pamatkritēriji,**
- **papildus kritēriji** teritoriju plašākam raksturojumam
- **kritēriji degradēto teritoriju prioritizēšanai,** nosakot svarīgākās revitalizējamās teritorijas.

Pamatkritēriji

Kritērijs	Rādītājs	Pamatojums
Vides kvalitāte (teritorijas piesārņojuma līmenis) <i>[Degradēta vide]</i>	<ul style="list-style-type: none"> Piesārņojuma līmenis, saskaņā ar likuma „Par piesārņojumu” prasībām pārsniedz pieļaujamās normas; pastāv ierobežojumi teritorijas izmantošanai piesārņojuma dēļ. 	Piesārņotās teritorijas pilnvērtīgi izmantot lielākoties var vienīgi veicot to sanāciju, kas ir sarežģīts un finanšu ietilpīgs process.
Vizuālais piesārņojums <i>[Vizuāli degradēts]</i>	<ul style="list-style-type: none"> Būtisku vizuālo piesārņojumu rada teritorijas/ būves, kas ilgstoši netiek izmantotas un/ vai ir kritiskā stāvoklī 	Teritorijas/ būves vizuālā kvalitāte rada būtisku negatīvu efektu tuvējā pilsētvidē.
Teritorijas / būvju neefektīva izmantošana² <i>[Funkcionāli degradēts]</i>	<ul style="list-style-type: none"> Saimnieciskai darbībai izmanto mazāk par 50% teritorijas; Saimnieciskā darbība notiek tai nepiemērotā vidē (būvvidē). 	Teritorijas neefektīvai izmantošanai ir negatīva ietekme uz pilsētas ekonomiku.

Papildus kritēriji

Kritērijs	Rādītājs	Pamatojums
INŽENIERKO MUNI- KĀCIJAS, PIEKĻŪŠANA	<ul style="list-style-type: none"> Teritorijas apgāde ar inženierkomunikācijām; ceļu, pievedceļu esamība un kvalitāte 	Teritorijas attīstību kavē inženierkomunikāciju trūkums un piekļūšanas problēmas.
ĪPAŠUMU STRUKTŪRA TERITORIJĀ	<ul style="list-style-type: none"> Nekustamo īpašumu skaits funkcionāli vienotā teritorijā, to piederība, ietekme uz teritorijas organizāciju 	Teritorijas kompleksu attīstību kavē sadrumstalotā īpašumu struktūra, sliktais to plānojums (piemēram, traucē piekļūšanu, kompleksu izmantošanu).

² Pašlaik Valsts zemes dienests gatavo datus par būvju nolietojumu (amortizāciju). VZD izstrādāto datu bāzi ieteicams savietot ar degradēto teritoriju datu bāzi, gūstot papildus informāciju par problēmām konkrētās teritorijās un šo teritoriju rekonstrukcijai nepieciešamajiem ieguldījumiem.

Kritēriji teritoriju prioritizēšanai

Kritērijs	Rādītāji	Pamatojums prioritāšu noteikšanai
TERITORIJAS IZVIETOJUMS PILSĒTĀ	<p>Objekta attālums no pilsētas centra, atrašanās vieta: priekšpilsēta, statistiskais rajons (Apkaime):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Degradēts objekts atrodas teritorijā (apkaimē), kura atrodas pilsētas centrā (vēsturiskais centrs un tā aizsardzības zona), vai atrodas tiešā tā funkcionālajā ietekmē (A kategorija) • Degradēts objekts atrodas teritorijā, kura (apkaime) atrodas netiešā pilsētas centra ietekmē, vai ir papildus definēta, kā Centru apbūves teritorija (B kategorija); • Degradēts objekts atrodas teritorijā, kurai (apkaimei) nav tiešas ietekmes uz pilsētas centra attīstību, vai tā atrodas tālu no centra (C kategorija). 	<p>Salīdzinoši lielāka ietekme uz pilsētas vides kvalitāti un attīstību ir teritorijām, kas atrodas pilsētas centrā vai tā tuvumā. Šīm teritorijām ir piešķirama augstāka prioritāte.</p>
TERITORIJAS LIELUMS	<ul style="list-style-type: none"> • Atsevišķs objekts / būve (līdz 750 m²)(4.kategorija); • Nelielas teritorijas (līdz 0,5 ha) (3.kategorija); • Vidēji lielas teritorijas (0,5-3ha) (2.kategorija); • Lielas teritorijas (virs 3 ha) (1.kategorija). 	<p>Augstāka prioritāte piešķirama lielām teritorijām ar viendabīgu īpašumu struktūru, jo sarežģītu plānošanas apstākļu dēļ to kompleksa revitalizācija ir apgrūtināta, vai nereti nav iespējama.</p>

3.2. Kritēriju pielietošana

Izstrādātie kritēriji turpmāk izpētes darbā ir izmantoti degradēto teritoriju identificēšanai un datu bāzes sagatavošanai. Vērtējot konkrētās teritorijas, ir ievēroti šādi principi:

Atbilst definīcijai:

- ⇒ degradētā teritorija ir vieta (teritorija, ēka vai ēku komplekss), kas iepriekš tikusi izmantota vai apbūvēta, bet šobrīd ir pamesta vai netiek pilnīgi izmantota. Tā var būt nolaista vai piesārņota, neapdzīvota vai daļēji apdzīvota vai citādi izmantota teritorija, kurai ir negatīva kumulatīva ietekme uz apkārtējām teritorijām, vidi un vietējiem iedzīvotājiem³;
- ⇒ Pie degradētām teritorijām pieder piesārņotās, potenciāli piesārņotās un/vai kādreiz saimnieciski izmantotas un apbūvētas teritorijas, kuras pašreiz ir pamestas vai nepilnvērtīgi izmantotas⁴;
- ⇒ Teritorija, kas atbilst vides kritērijam vai vismaz diviem citiem pamatkritērijiem, tiek noteikta kā potenciāli degradēta teritorija;

Potenciāli degradētās teritorijas tiek izvērtētas, atbilstoši papildus kritērijiem, kas detalizētāk apraksta problēmu būtību, mērogu un teritorijas iespējamo attīstības scenāriju (teritorijas atbilstību A/ B/ C un 1./2./3./4. kategorijām), nosakot, ka objekts ar augstāko prioritāti datu bāzē tiks identificēts ar A1, bet zemāko prioritāti C4.

Degradētās teritorijas tiek grupētas, nosakot tām augstāku vai zemāku prioritāti kā revitalizācijas programmas objektiem, atbilstoši prioritizācijas kritērijiem.

³ 04.08.2008. MK noteikumiem 04.08.2008. Nr.615 Noteikumi par darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.6.1.2.aktivitāti "Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība"

⁴ Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam, 2005.gads

4. RĪGAS PILSĒTAS DEGRADĒTO OBJEKTU UN TERITORIJU REVITALIZĀCIJAS PROGRAMMAS IZSTRĀDES GALVENIE PRINCIPI

Nozares attīstības programmas „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma” izstrādes galvenie principi ir balstīti uz trim iepriekš veiktajām aktivitātēm:

Prioritātes princips – programma balstās uz Rīgas attīstības plānošanas dokumentos definētajām pilsētas telpiskās un stratēģiskās attīstības prioritātēm.

Partnerības princips – programma ir orientēta uz pašvaldības, valsts institūciju, nevalstisko organizāciju, privātā sektora sadarbību problēmu risināšanā; sabiedrība tiek informēta par iecerētajām iniciatīvām.

Pēctecības un koordinētības princips – programma nodrošināta Rīgas pilsētas plānošanas dokumentu savstarpējā saistība, kā arī saistība ar citu līmeņu un veidu plānošanas

dokumentiem (īpaši svarīgi ir saistīt pilsētas plānošanas procesu ar Rīgas reģiona plānošanu, jo aktivitātes pilsētas apkārtnē tieši ietekmē Rīgas teritorijas izmantošanu).

„Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma” izstrādes galvenie principi.

Finansiālo iespēju princips – programma tiek ievērotas pašvaldības budžeta iespējas gan tieši finansēt projektus no Rīgas pilsētas investīciju programmas, Infrastruktūras fonda u.c., gan līdzfinansējot projektu izmantojot Eiropas Savienības un citu ārējo finanšu resursu sniegtos resursus.

Atskaitīšanās princips – programmas izstrāde ir uz rezultātu orientēts process, tās ietvaros tiek sagatavots rezultātu novērtēšanas un atskaitīšanās mehānisms.

4.1. Programmas principiālie uzdevumi

a) Visaptverošs un detalizēts situācijas novērtējums, kas ietver:

informācijas apkopošanu par esošajām degradētajām teritorijām (īpašumu piederība, ielu sarkanās līnijas, teritorijas esošā un plānotā (atļautā) izmantošana, piesārņojuma pakāpe, apbūves intensitāte un citi fiziskie, ekonomiskie un sociālie rādītāji, kas raksturo šīs teritorijas un to apkārtni) (informācija no Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju datu bāzes);

jaunu degradēto teritoriju rašanās un pastāvēšanas cēloņu noteikšanu;

iespējamo attīstības scenāriju un modeļu izstrādi.

b) Pasākumi publiski pieejamas datu bāzes izveidei un uzturēšanai

Degradēto teritoriju datu bāzes izveides mērķis ir nodrošināt Rīgas pilsētas domi ar aktuālu informāciju par procesiem Rīgas teritorijas izmantošanā, kā pamatojumu lēmumu pieņemšanai par nepieciešamajām rīcībām degradēto teritoriju revitalizācijas veicināšanā. Datu bāze izmantojama situācijas monitoringam un programmas īstenošanas rezultātu novērtējumam. Datu bāzes izstrādē un uzturēšanā pielietojams partnerības princips. Datu bāzes izveidē un uzturēšanā iesaistāmie partneri:

- ⇒ Rīgas dome un tās struktūrvienības; galvenais uzdevums ir nostiprināt sadarbību starp departamentiem;
- ⇒ Valsts institūcijas, kas uztur ar teritorijas izmantošanu saistītas datu bāzes (pirmkārt, Valsts zemes dienests, arī Reģionālā vides pārvalde, Valsts ģeoloģijas dienests, Vides aģentūra u.c.)
- ⇒ Uzņēmumi, kas darbojas nekustamo īpašumu jomā un veic pastāvīgu monitoringu nekustamo īpašumu tirgus situācijas attīstībai.

c) Prioritāšu definēšana degradēto teritoriju revitalizācijā

Degradēto teritoriju revitalizācijai ir nepieciešama proaktīva pašvaldības plānošana un iesaistīšanās konkrētās rīcībās. Pašvaldībai ir jādefinē degradēto teritoriju atjaunošana kā pilsētas attīstības prioritāte, ierobežojot dabas teritoriju ekstensīvu apgūšanu, jānosaka arī degradēto teritoriju veidi un vietas, kurās šo teritoriju atjaunošanai ir īpaša nozīme kopējā pilsētas teritorijas organizācijas pilnveidošanā. Kā potenciālās prioritātes var minēt:

ražošanas teritoriju funkcionālo dažādošanu un pilnīgu pārveidošanu (piemēram, pārveidojot tās par dzīvojamām teritorijām vai teritorijām, kur dominē publiskā funkcija; šādas teritorijas ir piemēram, Rīgas elektromašīnbūves rūpnīca un Rīgas vagonrūpnīcas teritorija);

potenciālos pilsētas apakšcentrus, atbilstoši Rīgas policentriskās attīstības scenārijam, ko definē jaunajā teritorijas plānojumā;

teritorijas, kuru izmantošana ir neatbilstoša un neefektīva galvenokārt to lokalizācijas dēļ;

ostas teritorijas pilsētas centra tuvumā;

lielās, pilsētībūvnieciski nesakārtotās teritorijas (Rumbula, Lucavsala, Bolderāja, Ezermalas ielas apkārtnē).

d) Priekšlikumi degradēto teritoriju revitalizācijas programmas integrēšanai kopējā pilsētas plānošanas procesā:

- ⇒ degradēto teritoriju izmantošanas veida definēšana pilsētas attīstības plānā (teritorijas plānojumā) noteiktās teritorijas organizācijas kontekstā;
- ⇒ industriālo teritoriju attīstības politikas definēšana, tostarp, Rīgas reģiona attīstības kontekstā;
- ⇒ problemātisko pilsētas rajonu revitalizācijas/attīstības politikas izstrāde (Rumbula, Maskavas ielas rajons, Lucavsala, Bolderāja, Andrejsala, Grīziņkalns);
- ⇒ priekšlikumi pilotprojektu izveidei (priekšlikumi parauga teritoriju revitalizācijas plāna izstrādei un īstenošanai; kā demonstrācijas teritorijas ieteicamas vietas, kur līdztekus teritorijas fiziskai degradācijai risināmas sociālās problēmas, kultūras pieminekļu vai kultūrvēsturiski nozīmīgu ēku saglabāšanas jautājumi, vai kur pastāv citāda rakstura kompleksas problēmas, piemēram, teritorijas Bolderājā vai Rīgas vēsturiskajā centrā.

e) Priekšlikumi rīcībām degradēto teritoriju revitalizācijā, nosakot:

- ⇒ plānoto rīcību saistību ar Rīgas pilsētas plānošanas dokumentiem un definētajām attīstības prioritātēm;
- ⇒ pasākumus programmā definēto uzdevumu izpildei;
- ⇒ termiņus pasākumu izpildei;
- ⇒ pasākumu izpildei nepieciešamo finansējumu un tā avotus;
- ⇒ par pasākumu īstenošanu atbildīgās struktūras;
- ⇒ rezultātu novērtēšanas un atskaitīšanās kārtību.

Rīcību sadaļā īpaša uzmanība jāvērs pasākumu īstenošanas mehānismam un instrumentiem, tostarp, publiskā – privātā sektora partnerības sistēmas izveidei. Raugoties uz lielo teritoriju revitalizācijas programmām, SIA "Grupa 93" ekspertu ieteikums ir veidot īpašas institūcijas (aģentūras), kuru uzdevums būtu veikt konkrētās teritorijas atjaunošanu (tostarp sadarbību ar privāto un nevalstisko sektoru un sabiedrības iesaisti plānošanā un rīcību īstenošanā); tāpat paredzams, ka sarežģītu darbietilpīgu rīcību īstenošanai nepieciešams piesaistīt arī valsts un/vai Eiropas Savienības līdzekļus, sagatavojot atbilstošus projektus).

f) Sabiedrības, īpašnieku, pašvaldības amatpersonu un pilsētas politiķu informēšana un apziņas veidošana

Degradēto teritoriju revitalizācija ir sarežģīts, resursu ietilpīgs pasākums. Pašvaldības prioritātēm un rīcībām šajā jomā ir jāgūst sabiedrības akcepts. Tam, pirmkārt, nepieciešama procesa un rīcību caurskatāmība, sabiedrībai pieejama informācija un tās viedokļa uzklauššana. programmā ir jāsniedz priekšlikumi sabiedrības piesaistes programmai degradēto teritoriju revitalizācijā.

4.2. Nozīmīgi aspekti programmas izstrādei

Papildus augstākminētajiem punktiem, programmas izveidē ieteicams īpašu uzmanību pievērst šādiem jautājumiem:

- ⇒ Pasaules praksei degradēto teritoriju revitalizācijā, īpašu uzmanību pievēršot PPP (publiskā – privātā sektora partnerības) principu veiksmīgas pielietošanas piemēriem.
- ⇒ Intensificēt Daugavas krastmalu publisko funkciju, nodrošinot pieejamību un paredzot daudzveidīgus teritoriju izmantošanas veidus, izstrādājot apzaļumošanas plānus, u.c.
- ⇒ Tādas pieejas izmantošanai, kas vienlaicīgi risina dažādu problēmu kopumu lielās teritorijās (neattīstīta infrastruktūra, piesārņojums, sociālā vide, ēku un būvju degradācija, zemes īpašumu sadrumstalotība). Kā šādu teritoriju piemēri jāmin Lucavsala, Rumbula Bolderāja un Andrejsala. Šajās teritorijās realizējams pasākumu komplekss no plānošanas līdz rīcībai.
- ⇒ Nepieciešams būtiski ierobežot iespējas apbūvei izmantot jaunas, vēl neapgūtas dabas pamatnes (t.s.greenfields) pilsētas teritorijā. Daudzas teritorijas, kas pašlaik noteiktas kā tā sauktās „A” grupas degradētās teritorijas, iespējams sakārtot ar relatīvi nelieliem līdzekļiem. Degradēto teritoriju programmā jānosaka instrumentu kopums, kas aktivizētu šādu teritoriju attīstību. Te ne vienmēr ir nepieciešamas tiešas pilsētas investīcijas, bet atvieglojumi investoriem, iespējams administratīvo procedūru vienkāršošana. Kā šādas vietas piemēru var minēt Ezermalas ielas bijušo siltumnīcu teritoriju.
- ⇒ Jāizstrādā Rīgas pilsētas teritorijai specifiski degradēto teritoriju revitalizāciju veicinoši instrumenti (piemēram, nodokļu atvieglojumi, privatizācija, zemju konsolidēšanas un atsavināšanas pasākumi, zemju iepirkšana pašvaldību funkciju veikšanai). Ja nepieciešams, programmā jāpiedāvā arī nepieciešamie normatīvo aktu grozījumi, kas veicinātu šādu teritoriju atjaunošanu un atkārtotu izmantošanu, pašvaldībai ir jāizvirza priekšlikumi valdībai.
- ⇒ Izstrādājot programmu, jāņem vērā degradēto teritoriju mainīgums un nosacītība. Varam prognozēt, ka jau tuvāko gadu laikā ekonomiskās attīstības principi noteiks jaunu degradēto teritoriju rašanās iespējas, kas visvairāk varētu būt saistītas ar esošo rūpnīcu pārvietošanu ārpus Rīgas teritorijas.
- ⇒ Jāatceras, ka degradēto teritoriju likvidācija nav pašmērķis – mērķis ir sekmēt pilsētas un tās daļu harmonisku attīstību. Revitalizācijas prioritātēm jābūt skaidrām, motivētām un akceptētām sabiedrībā.
- ⇒ Izpratne un apziņa par procesiem ir būtiska, jo ir iespēja veidot politiku, kas minimizē degradēto teritoriju rašanos. Jāņem vērā, ka katram pilsētas domes lēmumam ir ietekme uz pilsētas attīstību un telpisko struktūru.

5. RĪGAS PILSĒTAS DEGRADĒTO OBJEKTU UN TERITORIJU REVITALIZĀCIJAS PROGRAMMA

5.1. Programmas izstrādes mērķis

Degradēto teritoriju revitalizācijas programmas izstrādes galvenais mērķis ir pilsētas attīstības potenciāla kāpināšana, telpiskās organizācijas optimizēšana un ilgtspējīgas attīstības veicināšana.

Programmu nepieciešams izstrādāt saskaņā ar pieņemto Rīgas pilsētas teritorijas plānojumu, salīdzinot degradēto teritoriju revitalizācijas un izmantošanas atbilstību plānojumā noteiktajai konkrēto teritoriju attīstības vīzijai.

5.2. Rīgas pilsētas prioritātes

Nosakot kritērijus degradēto objektu prioritizēšanai par pamatu tika ņemti divi viegli nosakāmi un identificējami lielumi:

1. Teritorijas vai objekta izvietojums pilsētā (atrašanās vieta);
2. Teritorijas lielums.

Teritorijas vai objekta izvietojums pilsētā (atrašanās vieta). Nosakot prioritātes par noteicošo faktoru tika ņemta apkaime, kurā atrodas noteiktā adrese. Tika noteikts, ka prioritāri nosaka objekta attālums no pilsētas centra, atrašanās vieta: priekšpilsēta, statistiskais rajons (**Apkaime**) (skatīt tabulu Nr. 5.1., 5.2., 5.3.):

1. Degradēts objekts atrodas teritorijā (apkaimē), kura atrodas pilsētas centrā (vēsturiskais centrs un tā **aizsardzības zona**), vai atrodas tiešā tā funkcionālajā ietekmē (**A kategorija**)
2. Degradēts objekts atrodas teritorijā, kura (apkaime) atrodas netiešā pilsētas centra ietekmē, vai ir papildus definēta, kā Centru apbūves teritorija (**B kategorija**);
3. Degradēts objekts atrodas teritorijā, kurai (apkaimei) nav tiešas ietekmes uz pilsētas centra attīstību, vai tā atrodas tālu no centra (**C kategorija**).

Tabula Nr.5.1.

A kategorijas (Augstākā prioritāte) apkaimes:

1	1	Maskavas forštate
2	2	Āgenskalns
3	3	Centrs
4	4	Salas
5	5	Torņakalns
6	6	Pētersala-Andrejsala
7	7	Skanste
8	8	Ķīpsala
9	9	Avoti
10	10	Brasa
11	11	Grīziņkalns
12	12	Vecpilsēta

Tabula Nr.5.2.

B kategorijas apkaimes:

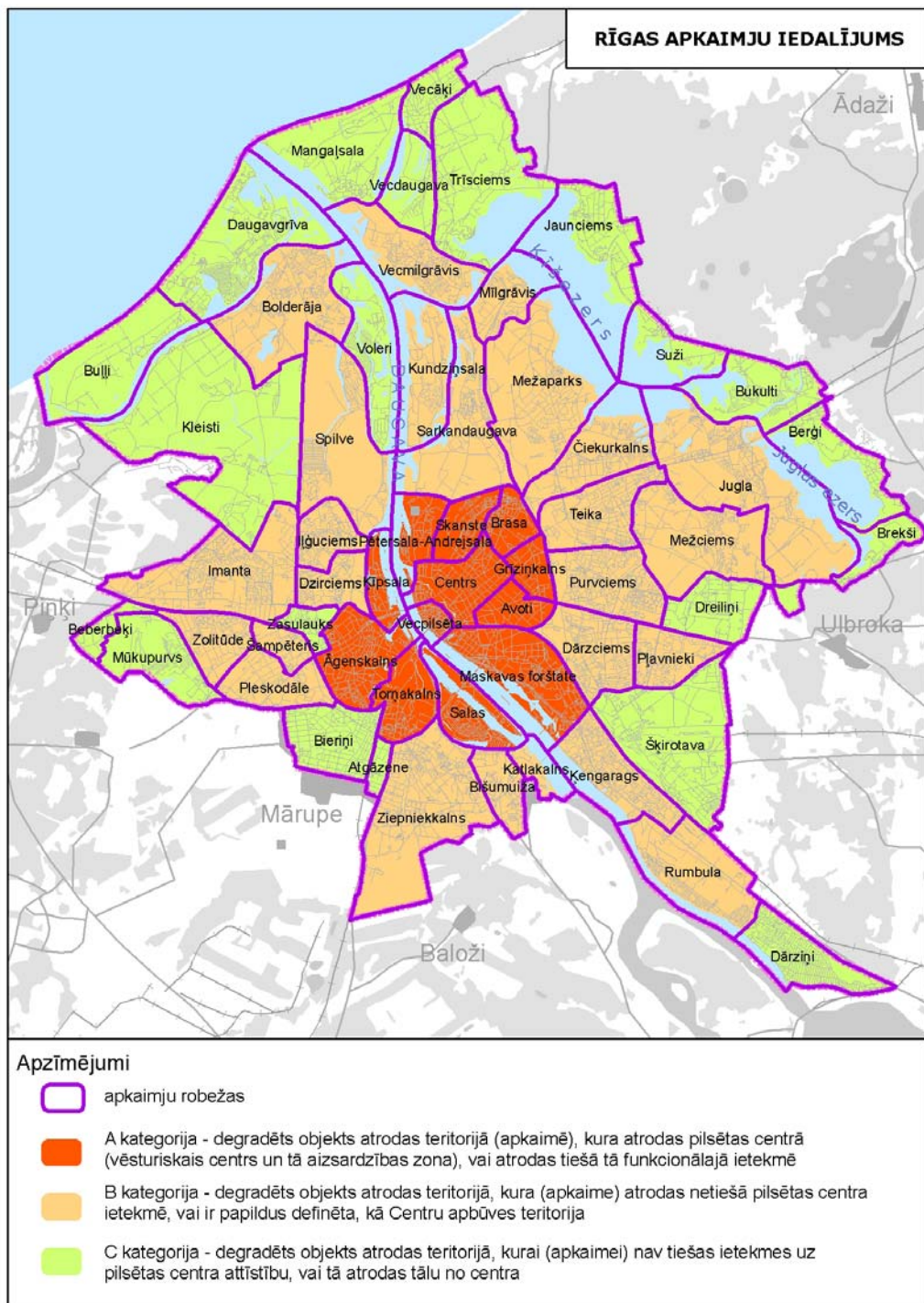
1	13	Purvciems
2	14	Teika
3	15	Jugla
4	16	Mežaparks
5	17	Spilve
6	18	Imanta
7	19	Bolderāja
8	20	Mežciems

9	21	Sarkandaugava
10	22	Rumbula
11	23	Vecmilgrāvis
12	24	Ziepniekkalns
13	25	Čiekurkalns
14	26	Kundziņsala
15	27	Ķengarags
16	28	Dārziems
17	29	Pleskodāle
18	30	Mīlgrāvis
19	31	Plavnieki
20	32	Zolitūde
21	33	Dzirciems
22	34	Īģuciems
23	35	Bišumuiža
24	36	Katlakalns
25	37	Šampēteris

Tabula Nr.5.3.

C kategorijas apkaimes:

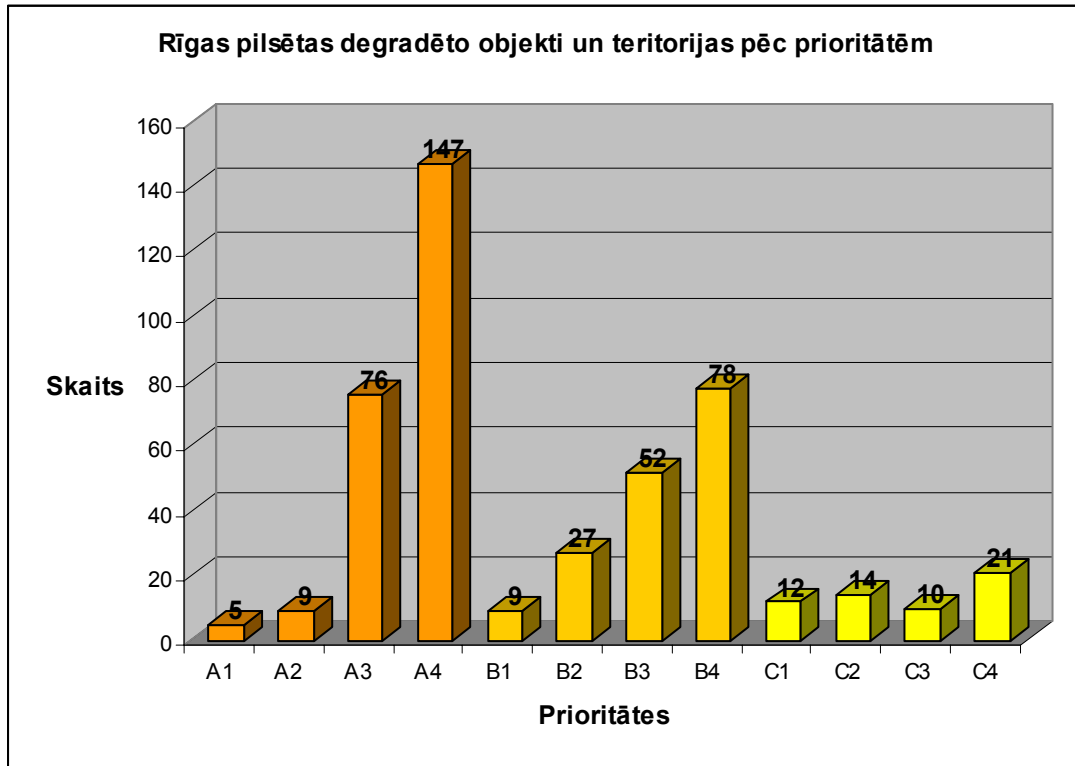
1	38	Zasulauks
2	39	Kleisti
3	40	Trīsciems
4	41	Daugavgrīva
5	42	Šķirotava
6	43	Jaunciems
7	44	Mangaļsala
8	45	Buļļi
9	46	Berģi
10	47	Voleri
11	48	Bukulti
12	49	Mūkupurvs
13	50	Dārziņi
14	51	Bieriņi
15	52	Dreiliņi
16	53	Suži
17	54	Vecdaugava
18	55	Vecāķi
19	56	Brekši
20	57	Beberbeķi
21	58	Atgāzene

5.3. Pašreizējās situācijas apraksts un analīze

Sadaļā „Pašreizējās situācijas apraksts un analīze” ir veikts apkopojums par Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju datu bāzē iekļauto objektu un teritoriju sadalījumu gan programmas iepriekšējās daļās noteikto kritēriju griezumā, gan veikta analīze par tiem.

Rīgas pilsētas degradēto objekti un teritorijas pēc prioritātēm Tabula Nr.5.4.

Kopumā Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju datu bāzē iekļauta informācija par 460 degradētiem objektiem un teritorijām Rīgas administratīvajā teritorijā. Tabulā 5.4. redzams, kā teritorijas un objekti sadalās pēc prioritātēm:

- ⇒ A kategorijas teritorijās kopā iekļaujas 237 degradētas teritorijas un objekti;
- ⇒ B kategorijas teritorijās kopā iekļaujas 166 degradētas teritorijas un objekti;
- ⇒ C kategorijas teritorijās kopā iekļaujas 57 degradētas teritorijas un objekti.

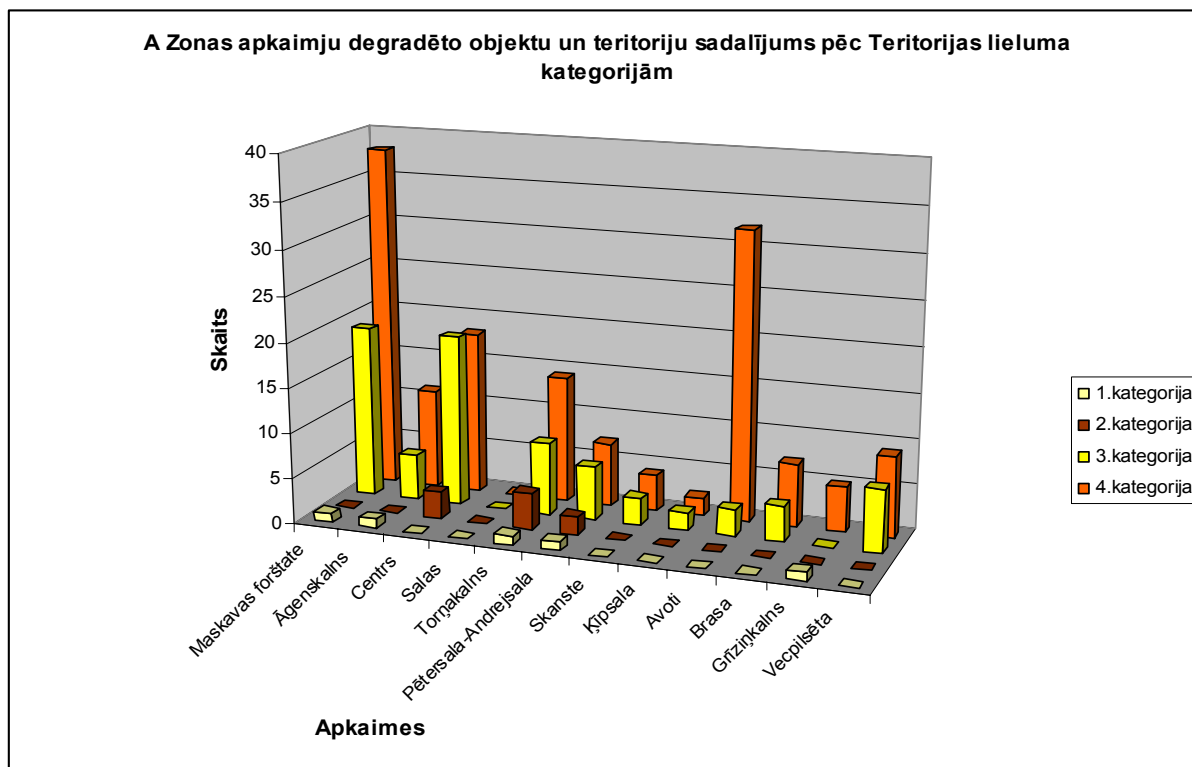
Nākas secināt, ka Rīgas pilsētas pašvaldības iestāžu sniegtajā informācijā dominē A kategorijas teritorijas, kas atrodas apkaimē, kura atrodas pilsētas centrā (vēsturiskais centrs un tā **aizsardzības zona**), vai atrodas tiešā tā funkcionālajā ietekmē vai jaunajos attīstības centros.

Teritoriju, kur konstatētas visvairāk degradētās teritorijas analīze parāda, ka degradēto teritoriju un objektu atrašanās vieta tieši korelē ar apkaimes sociālo vidi, kā arī apkaimes apdzīvojuma blīvumu. A kategorijas apkaimes atrodas centrā, kur arī ir vis lielākais apdzīvojuma blīvums.

Liels degradēto objektu blīvums konstatēts Maskavas forštatē un Avotu ielas apkaimē. Tas skaidrojams ar šo apkaimju salīdzinoši vēsturiski izveidojušos apdzīvojuma un sociālo struktūru, kas neveicina investoru interesi par attiecīgajām teritorijām.

Tabulā 5.5. attēlotas A zonas apkaimju struktūra pēc teritorijas lieluma kategorijām.

A Zonas apkaimju degradēto objektu un teritoriju sadalījums pēc Teritorijas platības kategorijām Tabula Nr.5.5.

Kā redzams tabulā Nr.5.5., tad lielākais degradēto nelielu teritoriju un objektu skaits konstatēts Maskavas forštatē, Avotos, Centra, Torņakalna un Āgenskalna apkaimēs. Daugavas labajā krastā degradēto objektu lielu īpatsvaru veido vecas koka ēkas bez arhitektoniskas, vai ēkas ar zemu arhitektonisku vērtību, kuru aizsardzību un uzturēšanu nereglamentē atsevišķi dokumenti.

Parasti ēkas ir tehniski un sociāli nolaistas, kā arī to plānojums neatbilst mūsdienu prasībām. Salīdzinoši reti 4.kategorijā iekļaujas nelielas teritorijas, kas pārsvarā ir cieši piegulošas degradētajam objektam vai ir tiešā tā ietekmes zonā.

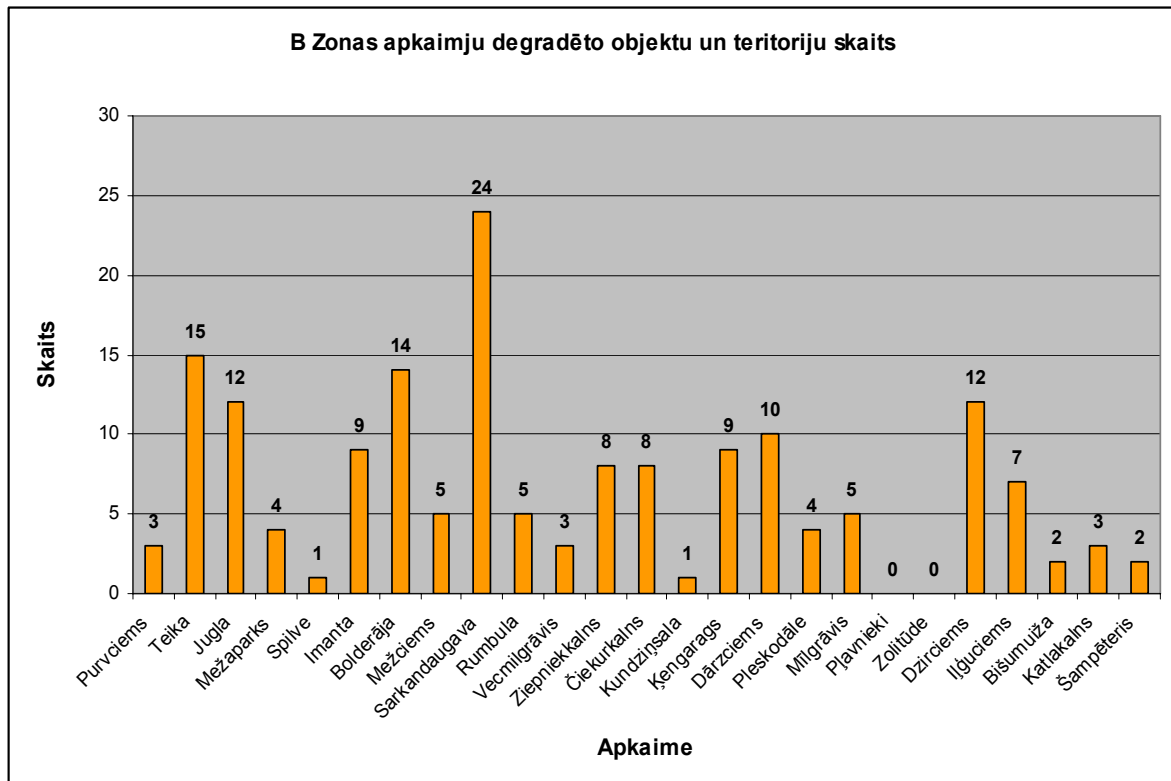
Lielākas degradētas teritorijas, kurās ir nepieciešams realizēt nopietnus, nereti saturiskus, projektus atrodas Maskavas forštates, Āgenskalna, Torņakalna, Andrejsalas un Grīziņkalna apkaimēs. Trīs no šīm lielajām teritorijām atrodas pašvaldības teritorijā, vienai ir dalīta īpašumu struktūra, un tikai viena atrodas privātīpašumā.

Šāds iedalījums ir skaidrojams ar trim faktoriem:

- ⇒ Rīgas pilsētas pašvaldības iestādēm nav pilnīgas informācijas par degradētajiem objektiem, kas atrodas privātīpašumā;

- ⇒ Realizēt privātīpašumā esošo degradēto teritoriju revitalizācijas projektus ir vienkāršāk un to ekonomiskā atdeve ir lielāka, kas ir laika gaitā veicinājusi attiecīgo teritoriju attīstību;
- ⇒ Rīgas pilsētas pašvaldību iestādēm, kas sniedz attiecīgo informāciju nav vienotas izpratnes par degradēto teritoriju noteikšanu.

A Zonas apkaimju degradēto objektu un teritoriju sadalījums pēc Teritorijas platības kategorijām Tabula Nr.5.6.

Tabulās Nr.5.6. un 5.7. ir uzskatāmi redzama degradēto teritoriju un objektu skaitliska sadalījums pa apkaimēm.

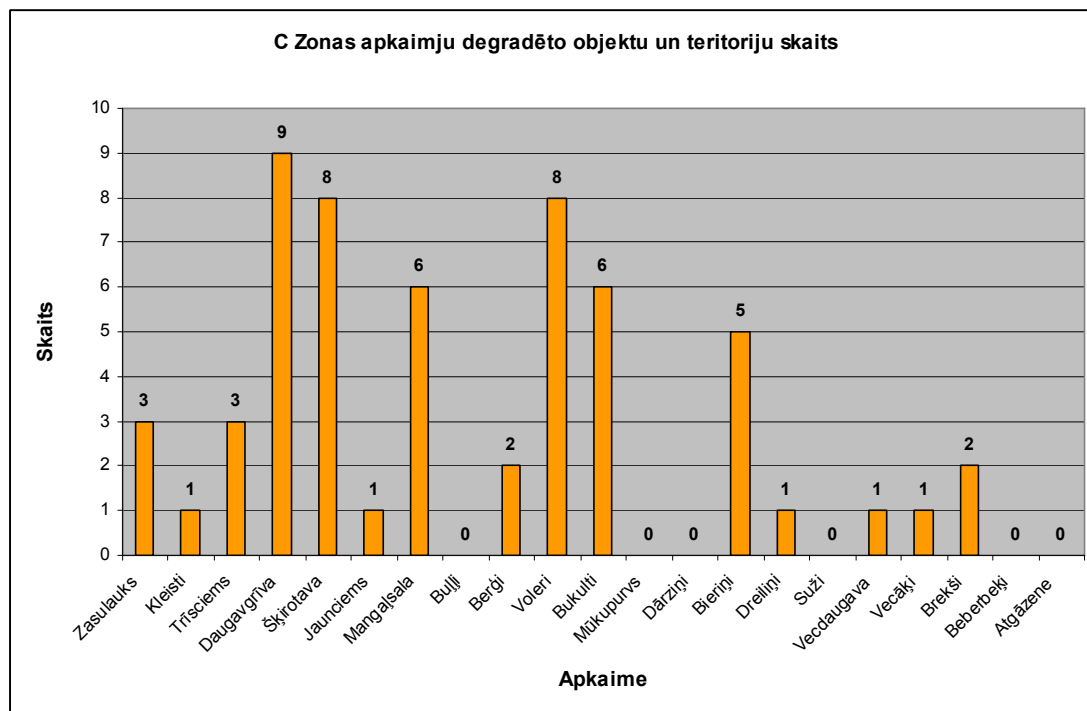
Tajā detalizēti var izsekot Rīgas pilsētas pašvaldības iestāžu sniegtās informācijas sadalījumam pa apkaimēm. Veicot teritoriju apsekojumus B un C kategorijas teritorijās un objektos var secināt, ka šajās kategorijās esošo teritoriju lielums tieši korelē ar lielo teritoriju īpatsvaru (skatīt tabulu Nr.5.8.):

- ⇒ A kategorijas zonā atrodas piecas 1.kategorijas teritorijas;
- ⇒ B kategorijas zonā atrodas deviņas 1.kategorijas teritorijas;
- ⇒ C kategorijas zonā atrodas divpadsmit 1.kategorijas teritorijas.

Tas tieši saistāms ar teritoriju struktūru attiecīgajās zonās, kur dominē vidēji lielākas teritorijas, kā arī šajās zonās atrodas bijušās pamestās industriālās teritorijas, kuras lielākoties ir privātīpašumā, kā arī to revitalizācijai ir nepieciešami sarežģīti, dārgi un

kompleksi risinājumu, kuru ekonomiskā izdevīguma koeficienti salīdzinājumā ar nepieciešamajām investīcijām ir salīdzinoši nelieli, kas ievērojami kavē šo teritoriju attīstību.

C Zonas apkaimju degradēto objektu un teritoriju sadalījums pēc Teritorijas lieluma kategorijām Tabula Nr.5.7.

A,B,C Zonas apkaimju degradēto objektu un teritoriju sadalījums pēc Teritorijas lieluma kategorijām Tabula Nr.5.8.

Apkaimes		Teritorijas lieluma kategorijas				KOPĀ
		1	2	3	4	
A kategorijas zona	Maskavas forštate	1	0	19	38	58
	Āgenskalns	1	0	5	11	17
	Centrs	0	3	19	18	40
	Salas	0	0	0	0	0
	Torņakalns	1	4	8	14	27
	Pētersala-Andrejsala	1	2	6	7	16
	Skanste	0	0	3	4	7
	Ķīpsala	0	0	2	2	4
	Avoti	0	0	3	32	35
	Brasa	0	0	4	7	11
	Grīziņkalns	1	0	0	5	6
	Vecpilsēta	0	0	7	9	16
KOPĀ A		5	9	76	147	237

B kategorijas zona	Purvciems	0	1	0	2	3
	Teika	0	4	6	5	15
	Jugla	2	1	1	8	12
	Mežaparks	0	1	0	3	4
	Spilve	0	0	0	1	1
	Imanta	1	1	3	4	9
	Bolderāja	1	3	3	7	14
	Mežciems	0	1	0	4	5
	Sarkandaugava	2	3	7	12	24
	Rumbula	2	2	0	1	5
	Vecmilgrāvis	0	0	3	0	3
	Ziepniekkalns	0	1	4	3	8
	Čiekurkalns	0	2	3	3	8
	Kundziņsala	0	1	0	0	1
	Ķengarags	0	0	2	7	9
	Dārzciems	0	1	4	5	10
	Pleskodāle	0	0	0	4	4
	Milgrāvis	0	1	3	1	5
	Pļavnieki	0	0	0	0	0
	Zolitūde	0	0	0	0	0
	Dzirciems	0	2	6	4	12
	Ilģuciems	1	2	3	1	7
	Bišumuiža	0	0	1	1	2
	Katlakalns	0	0	3	0	3
	Šampēteris	0	0	0	2	2
KOPĀ B		9	27	52	78	166
C kategorijas zona	Zasulauks	1	0	1	1	3
	Kleisti	1	0	0	0	1
	Trīsciems	1	1	1	0	3
	Daugavgrīva	5	2	2	0	9
	Šķirotava	0	4	2	2	8
	Jaunciems	0	1	0	0	1
	Mangaļsala	2	1	0	3	6
	Buļļi	0	0	0	0	0
	Berģi	0	1	0	1	2
	Voleri	2	4	1	1	8
	Bukulti	0	0	2	4	6
	Mūkupurvs	0	0	0	0	0
	Dārziņi	0	0	0	0	0
	Bieriņi	0	0	0	5	5
	Dreiliņi	0	0	0	1	1
	Suži	0	0	0	0	0
	Vecdaugava	0	0	0	1	1
	Vecāķi	0	0	0	1	1
	Brekši	0	0	1	1	2
	Beberbeķi	0	0	0	0	0
Atgāzene	0	0	0	0	0	
KOPĀ C		12	14	10	21	57

5.4. Pieejamie finanšu instrumenti programmas ieviešanai

Lai nodrošinātu Nozares attīstības programmas „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma” ieviešanas mehānismus ir detalizēti jāapzina un jāizanalizē visi pieejamie finanšu resursi, kas būtu piemērojami attiecīgās problēmas risināšanai.

Izvērtējot Latvijā (ieskaitot Rīgas pilsētas finanšu instrumentus) pieejamos finanšu resursus, tos var iedalīt četros lielos blokos:

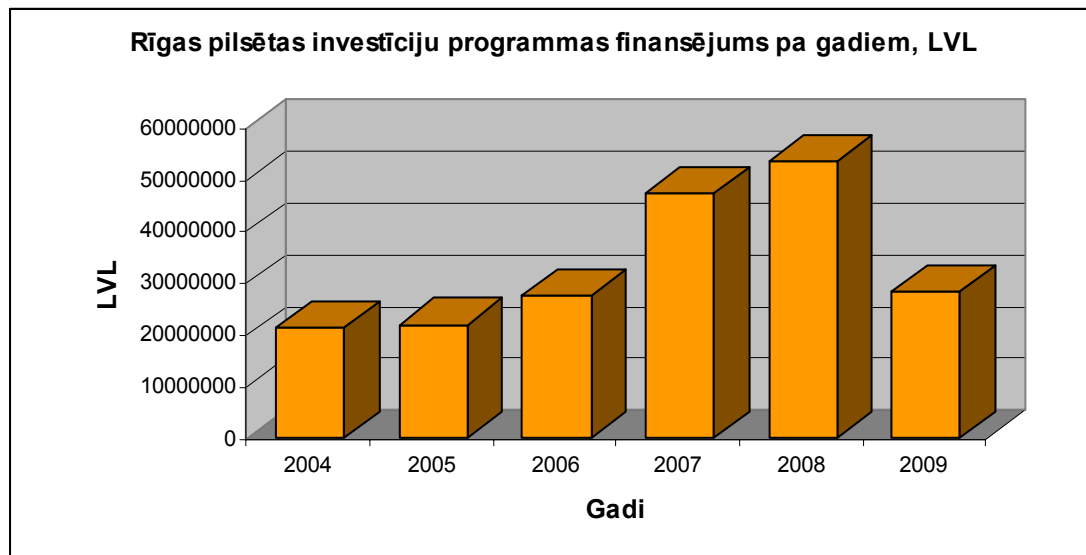
1. Pilsētas investīciju programma;
2. Rīgas domes Īpašumu privatizācijas fonds;
3. Eiropas Savienības struktūrfondi un Kohēzijas fonds;
4. Citas Eiropas Savienības (ES) un Eiropas Komisijas (EK) iniciatīvas.

Pilsētas investīciju programma

Rīgas pilsētas investīciju programmas mērķis ir finansēt pilsētas attīstībai (ekonomiskai, sociālai, u.c.) svarīgus un aktuālus projektus.

Ik gadu Rīgas pilsētas budžetā tiek paredzēts finansējums šādu projektu finansēšanai. Rīgas pilsētas investīciju programmas apjomu skatīt tabulā Nr.5.9.)

Rīgas pilsētas investīciju programmas finansējums pa gadiem, LVL, Tabula Nr.5.9.

Gads	PIP, LVL
2004	21 327 670
2005	21 889 136
2006	27 523 357
2007	47 306 245
2008	53 386 774

2009	28 394 927
------	------------

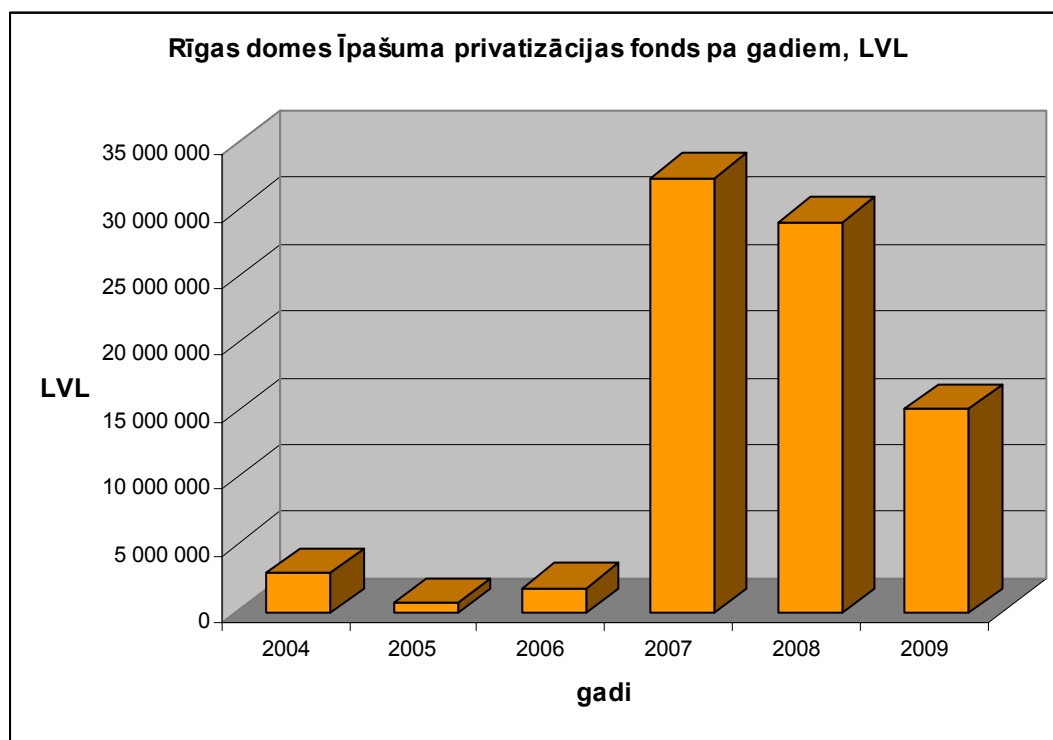
Kopumā jāsecina, ka Rīgas domes Pilsētas investīciju programma var kalpot, kā tiešs finanšu instruments Nozares attīstības programmas „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma” ieviešanai, jo tajā ik gadus pieejamais finanšu apjoms ir ļoti nozīmīgs.

Jāatzīst, ka netieši jau vairākas degradētas teritorijas un objekti ir saņēmuši atbalstu no attiecīgā finanšu avota caur saturiskiem projektiem, piemēram, tādām kā, parku rekonstrukcija, teritoriju labiekārtošana, ēku rekonstrukcijas un renovēšanas.

Liels solis, lai tieši veicinātu attiecīgās programmas ieviešanu ir šī gada Rīgas domes Budžeta komisijā pieņemtie kritēriji, pēc kuriem, atbilstoši Rīgas pilsētas Attīstības programmas izvirzītajiem mērķiem, varētu turpmāk tikt piešķirts finansējums attiecīgajiem projektiem. Kārtība paredz, ka katram no Pilsētas stratēģijā izvirzītajiem mērķiem no Pilsētas infrastruktūras programmas tiek paredzēts konkrēts finansējuma procents, attiecībā no kārtējā gada investīciju programmai pieejamā kopējā finansējuma.

Pilsētas Īpašumu privatizācijas fonds

Rīgas pilsētas Īpašumu privatizācijas fonda finansējums pa gadiem, LVL, Tabula Nr.5.10.

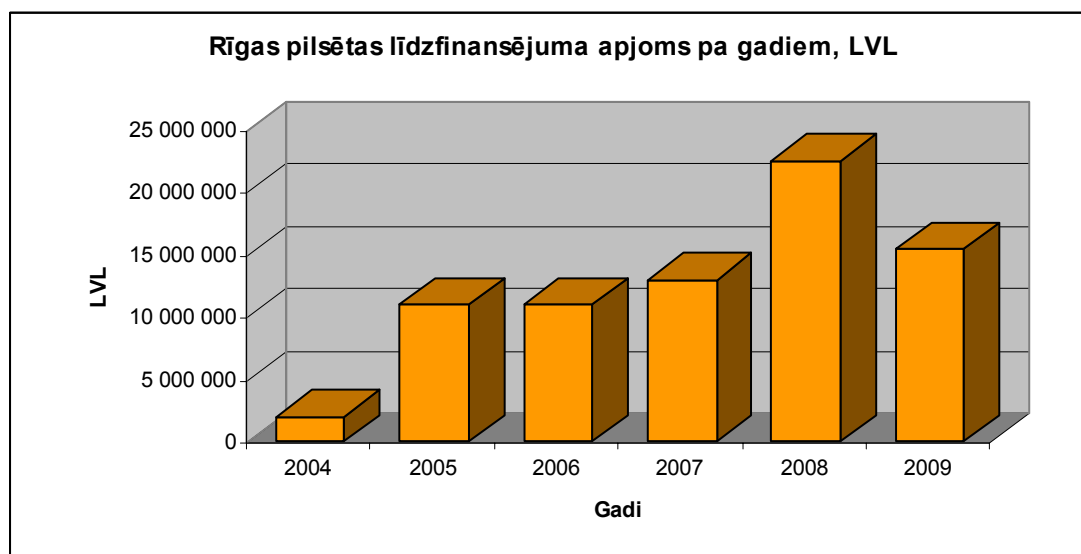

Gads	Rīgas domes Īpašumu privatizācijas fonds, LVL
2004	2 941 580

2005	757 967
2006	1 834 683
2007	32 535 097
2008	29 252 442
2009	15 252 637

ES struktūrfondi un Kohēzijas fonds

Rīgas pilsētas līdzfinansējuma apjoms pa gadiem, LVL, Tabula Nr.5.11.

Gads	Līdzfinansējums ES, LVL
2004	2 000 000
2005	11 000 000
2006	11 000 000
2007	13 000 000
2008	22 496 345
2009	15 476 359

Ļoti nozīmīgs finanšu avots, kas var palīdzēt risināt pilsētā degradēto teritoriju un objektu revitalizācijas problēmu ir Eiropas savienības struktūrfondi un Kohēzijas fonds, kas tieši paredz finansējumu infrastruktūras attīstībā. Zemāk sarakstā ir minētas tās struktūrfondu un Kohēzijas fonda prioritātes un aktivitātes, kas var gan tieši, gan netieši tikt virzītas uz attiecīgā jautājuma risināšanu:

3.4.2.1.1. Valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļu saglabāšana, atjaunošana un infrastruktūras pielāgošana tūrisma produkta attīstībai. (Veicināt nacionālas nozīmes kultūras tūrisma produktu attīstību, nodrošinot starptautiski atzītu Latvijas kultūrvēsturisko vērtību tūrisma infrastruktūras uzlabošanu.) Aktivitātes kopējais finansējums LVL 6 800 000, finansējums vienam projektam LVL 70 000 - 470 588.

Aktivitātes ietvaros Rīgas pilsētai ir iespēja sakārtot Valsts nozīmes pilsētbūvniecības pieminekļus, kas ir pilsētas īpašumā. Pašreiz izstrādes stadijā ir divas projektu idejas, kas varētu tikt virzītas uz attiecīgo aktivitātes finansējumu:

- ⇒ *Pils laukuma teritorijas rekonstrukcija;*
- ⇒ *Grīziņkalna koka arhitektūras kompleksa restaurācija.*

Abi nosauktie objekti nav klasificējami, kā degradēti, tamdēļ pirms projektu galīgās izvērtēšanas šis jautājums ir jāskatās kontekstā ar programmu un, iespējams, jāizvirza jaunas projektu idejas, kas būtu konkurētspējīgākas gan no pilsētvides, gan ekonomiskās attīstības prizmas.

3.4.2.1.2. Nacionālās nozīmes velotūrisma produkta attīstība. (veicināt velotūrisma produkta attīstību, izveidojot veloceliņu infrastruktūru, ievērojot tūristu drošības un tūrisma resursu ilgtspējības nodrošināšanas prasības.) Aktivitātes kopējais finansējums LVL 5 787 797. Maksimālais finansējums vienam projektam LVL 3 514 020.

Rīgas dome aktivitātē saņēmusi finansējumu veloceliņa Centrs – Bergi izveidei. Projekts šķērsos vairākas degradētas teritorijas, kā arī netieši ietekmē arī citas. Projekts pozitīvi ietekmēs degradēto teritoriju revitalizācijas programmas ieviešanu.

3.4.2.1.3. Nacionālās nozīmes kultūras, aktīvā, veselības un rekreatīvā tūrisma produkta attīstība. (mērķis – veicināt starptautiski konkurētspējīgu un atpazīstamu tūrisma produktu attīstību Latvijā, investējot jaunu tūrisma produktu radīšanā vai esošo kvalitātes būtiskā uzlabošanā.) Aktivitātes kopējais finansējums LVL 13 528 097, finansējums vienam projektam LVL 100 000 - 700 000 (aktivitāte atlikta).

Rīgas pilsētai jāizvirza konkrēti projekti uz attiecīgo aktivitāti. Prioritāte varētu tikt noteikta, lai projekta ietvaros ne tikai tiktu izveidots Nacionālās nozīmes kultūras, aktīvā, veselības un rekreatīvā tūrisma produkts, bet arī sakārtota kāda degradēta teritorija un objekts.

3.4.3.2. Sociālekonomiski nozīmīgu kultūrvēsturiskā mantojuma objektu atjaunošana. (Atjaunot kultūras mantojuma objektus, lai palielinātu to ekonomisku un inovatīvu izmantošanu, kas var kalpot kā nozīmīgs faktors teritoriju ekonomiskajai reģenerācijai, to pievilcības palielināšanai, dzīvei, darbam un uzņēmējdarbībai labvēlīgu apstākļu nodrošināšanai.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 10 788 837.

Ņemot vērā, ka pašreiz kultūrvēsturisko objektu uzturēšana nav prioritāte un to stāvoklis nereti strauji pasliktinās, ir kritiski svarīgi noteikt Rīgai konkrētas prioritātes un projektu idejas un mērķtiecīgi virzīt finansējuma saņemšanai. Prioritāte jānosaka – degradēts objekts vai teritorija.

3.4.3.3. Atbalsts kultūras pieminekļu privātīpašniekiem kultūras pieminekļu saglabāšanā un to sociālekonomiskā potenciāla efektīvā izmantošanā. (nodrošināt tādu kultūras pieminekļu saglabāšanu, pieejamību sabiedrībai un sociālekonomisku izmantošanu, kas atrodas privātīpašumā un nodrošina nozīmīgas publiskas funkcijas.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 5 691 486, finansējums vienam projektam LVL 250 000 - 1 999 999.

Aktivitāte tieši vērsta uz kultūras pieminekļu saglabāšanu, atjaunošanu un revitalizāciju privātīpašniekiem. Rīgas domei vajadzētu sniegt maksimālu atbalstu tiem

privātīpašniekiem (projekta sagatavošana un ieviešana), kuru īpašumu sakārtošana ir prioritāra Rīgas pilsētvides sakārtošanas plānos un ekonomiskajā attīstībā.

3.4.1.4. Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija. (mērķis ir panākt augsnes, grunts, pazemes un virszemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanu, kā arī atjaunot un uzlabot vides kvalitāti piesārņotajās vietās, novērst iedzīvotāju veselības apdraudējumu.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 49 196 280 (katram projektam maksimālais finansējums noteikts MK noteikumos).

Finansējums paredzēts vēsturiski piesārņoto vietu sanācijai. Datu bāzē attiecīgās teritorijas, atsaucoties uz Rīgas domes Vides departamenta sniegtajiem datiem, ir atzīmētās kā piesārņotas teritorijas.

3.4.1.6. Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība. (mērķis ir nodrošināt atbildīgās institūcijas un sabiedrību ar savlaicīgu, mērķorientētu un patiesu informāciju par vides kvalitāti un dabas resursiem, kā arī par īstenoto vides aizsardzības pasākumu lietderību un efektivitāti.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 8 433 600, maksimālais finansējums vienam projektam LVL 7 168 560.

Aktivitāte degradēto objektu un teritoriju revitalizāciju var ietekmēt netieši. Projektā būtu konkrēti jāizstrādā programmas ieviešanas un aktualizācijas mehānismi.

3.5.1.2.1 Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju rekultivācija. (izveidot ilgtspējīgu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, samazinot negatīvo ietekmi uz vidi, ko rada vides aizsardzības prasībām neatbilstošas atkritumu izgāztuves.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 20 257 290, maksimālais finansējums vienam projektam pirmajā kārtā LVL 8 265 058, otrā kārtā LVL 5 509 900.

Aktivitātes ietvaros Rīgas domei jānosaka prioritātes.

3.6.1.2. Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība. (Nodrošināt Rīgas pilsētas degradēto teritoriju revitalizāciju (funkcionālo aktivizēšanu) saskaņā ar integrēto pašvaldības attīstības programmu, tādā veidā veicinot Latvijas galvaspilsētas turpmākās sociāli ekonomiskās izaugsmes priekšnosacījumu veidošanos.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 8 268 281, maksimālais finansējums vienam projektam LVL 8 268 281.

Programmas ietvaros veiktā pašreizējās situācijas un detalizēta jaunizveidotās datu bāzes analīze, kā prioritāras teritorijas identificēja:

- ⇒ *Andrejsalas teritorijas revitalizācija (Projekta kopējā summa: ~ 10 004 620 LVL);*
- ⇒ *Grīziņkalna un tam pieguļošā Miera dārza teritorijas revitalizācija (Projekta kopējā summa: 5 268 300 LVL);*
- ⇒ *Maskavas, Krasta un Turgeņeva (Spīķeri) ielu kvartāla degradētās teritorijas revitalizācija (Projekta kopējā summa: 3 000 000 LVL);*
- ⇒ *Torņakalnā degradētās teritorijas revitalizācija (Projekta kopējā summa: 5 283 199 LVL).*

Augstāk minētās teritorijas atsaucoties uz iepriekš izstrādātiem kritērijiem ir noteiktas, kā A1 kategorijas teritorijas (augstākā prioritāte).

Ņemot vērā, ka finansējums ir pieejams tikai aptuveno 8,2 miljonu LVL apmērā, Rīgas domei, jāizvērtē katra projekta atdevi gan no pilsētībūvnieciskās un teritoriālās attīstības dimensijas, gan no ekonomiskā izdevīguma.

1.5.3.2. Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana. (Paaugstināt plānošanas reģionu un novadu pašvaldību attīstības, tai skaitā stratēģiskās plānošanas, kapacitāti, kā arī veidot un attīstīt pašvaldību grupu un plānošanas reģionu sadarbības tīklus, lai nodrošinātu kvalitatīvu plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas procesu.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 3 000 000, finansējums vienam projektam LVL 7 028 - 62 011.

Aktivitāte netieši var tikt vērsta uz teritoriju revitalizāciju. Projekta ietvaros plānots sagatavot un iesniegt projektu par plānošanas dokumentu (ieskaitot Nozares attīstības programmu „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma”) sasaisti ar budžeta plānošanu. Plānots projektā iekļaut arī sadaļu par plānošanas dokumentu uzraudzības un aktualizēšanas mehānismu pilnveidošanu.

Citas ES un EK iniciatīvas

Programmas URBACT II 2. prioritātes "Pievilcīgas un sociāli vienotas pilsētas" 4. aktivitāte "Vadība un pilsētu plānošana". (mērķis sekmēt saskaņotu pilsētu trūcīgo rajonu attīstību, veicina sociālo integrāciju dzīves apstākļu, imigrācijas, jaunatnes, veselības un drošības jautājumos, kā arī atbalstīt vides un pilsētvides harmonisko plānošanu un pārvaldi.) Aktivitātes kopējais finansējums LVL 37 459 485; finansējums vienam projektam LVL 210 841 - 498 991 tematiskiem tīkliem, LVL 105 421 – 210 841 darba grupām.

Centrālās Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas 1. prioritāte "Droša un veselīga vide" (atbalsta virzieni: 1. Vides izpratne un kompetence; 2. Ilglaicīgas telpiskās plānošana un vides pārvaldība atbalsts). (aizsargāt un uzlabot kopējo vidi, īpašu uzmanību pievēršot Baltijas jūrai.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 3 701 7018, maksimālais finansējums vienam projektam LVL 808 225.

Igaunijas - Latvijas pārrobežu sadarbības programmas 3. prioritātes "Aktīvas, ilgtspējīgas un integrētas kopienas" 1. atbalsta virziens "Vides uzlabošana aktīvām un ilgtspējīgām kopienām". (Vides uzlabošana aktīvām un ilgtspējīgām kopienām.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 25 300 944, finansējums vienam projektam LVL 14 056 - 1 653 698.

Programmas URBACT II 2. prioritātes "Pievilcīgas un sociāli vienotas pilsētas" 3. aktivitāte "Vides problēmas". (mērķis sekmēt saskaņotu pilsētu trūcīgo rajonu attīstību, veicina sociālo integrāciju dzīves apstākļu, imigrācijas, jaunatnes, veselības un drošības jautājumos, kā arī atbalstīt vides un pilsētvides harmonisko plānošanu un pārvaldi.) Aktivitātes kopējais finansējums LVL 37 459 485; finansējums vienam projektam LVL 210 841 - 498 991 tematiskiem tīkliem, LVL 105 421 – 210 841 darba grupām.

Centrālās Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas 1. prioritāte "Droša un veselīga vide" (atbalsta virzieni: 1. Vides izpratne un kompetence; 2. Ilglaicīgas telpiskās plānošana un vides pārvaldība atbalsts). (aizsargāt un uzlabot kopējo vidi, īpašu uzmanību pievēršot Baltijas jūrai.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 3 701 7018, maksimālais finansējums vienam projektam LVL 808 225.

Igaunijas-Latvijas-Krievijas pārrobežu sadarbības programmas 2. prioritātes "Kopējie izaicinājumi" aktivitāte 2.1. "Kopīgās darbības, kas vērstas uz apkārtējās vides un dabas resursu aizsardzību".(veicināt kopīgu darbību vides un dabas resursu aizsardzībā, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā un sekmēšanā, kā arī enerģijas efektivitātes uzlabošanā.) Aktivitātes kopējais finansējums ir LVL 33 523 751.

SECINĀJUMI UN RĪCĪBAS

Nozares attīstības programmas „Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma” secinājumi un rīcības ir iedalāmi divos blokos:

Netiešie secinājumi un rīcības (saistītas ar programmas ieviešanas un uzraudzības jautājumiem):

- ⇒ Jānodrošina Rīgas pilsētas degradēto objektu un teritoriju datu bāzes regulāra aktualizācija un papildināšana (jānosaka atbildīgā amatpersona, kas nodrošinās datu bāzes aktualizāciju).
  - Rīcības – jānosaka atbildīgā amatpersona, paredzot amata aprakstā konkrētus pienākumus;
- ⇒ Regulāri jāveic programmas ieviešanas uzraudzība, izveidojot monitoringa sistēmu un kārtību, kā nosakāmas prioritārās teritorijas virzīšanai finansējuma saņemšanai no pilsētas, valsts un ES finansējuma avotiem;
  - Rīcības – jānosaka atbildīgā amatpersona, paredzot amata aprakstā konkrētus pienākumus;
- ⇒ Jāturpina programmas pilnveidošana, kā prioritāti nosakot kritēriju un prioritāšu aktualizēšanu;
  - Rīcības – jāveido darba grupas, kas sekotu līdzī programmas ieviešanai un nepieciešamības gadījumā iniciētu kritēriju un prioritāšu pārskatīšanu atbilstoši ekonomiskajiem un sociāliem rādītājiem;
- ⇒ Jāveicina iedzīvotāju un Rīgas pilsētas pašvaldības iestāžu darbinieku izpratne par tēmas aktualitāti, organizējot mērķa grupu tikšanos (iespējams izmantojot apkaimju principu) un citus sabiedrību informējošus pasākumus;
  - Rīcības – jāizstrādā konkrēti mehānismi, kas regulētu darbības saistītas ar iedzīvotāju informēšanu.

Tiešie secinājumi un rīcības (saistītas ar teritoriju un objektu revitalizācijas jautājumiem):

- ⇒ Jānosaka konkrētas prioritātes, lai virzītu projektus finansējuma saņemšanai 3.6.1.2. aktivitātes Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība ietvaros.
  - Rīcības – Rīgas domes Pilsētas attīstības komitejā jāpieņem lēmums par Rīgas pilsētas prioritātēm attiecīgajā jautājumā, nosakot prioritātes no šādiem projektiem:
    - Andrejsalas teritorijas revitalizācija;
    - Grīziņkalna un tam pieguļošā Miera dārza teritorijas revitalizācija;

- Maskavas, Krasta un Turgeņeva (Spīķeri) ielu kvartāla degradētās teritorijas revitalizācija;
- Torņakalnā degradētās teritorijas revitalizācija.

PIELIKUMI